МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра обліку, аналізу, оподаткування та аудиту
(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота / проект

другий (магістерський)
(рівень вищої освіти

на тему: Формування системи обліку, оподаткування та контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК»

Виконав: студент 2курсу, групи 8.07.19. ОПЗ
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

освітньої програми Оподаткування
(код і назва освітньої програми)

спеціалізації
(код і назва спеціалізації)

Антонєєва О.Ф.
(ініціали та прізвище)

Керівник к.е.н, доцент Ресфалова І.В.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Рецензент проф. каф. економ. КПУ Кугурова Г.Ю.
(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра обліку, аналізу, оподаткування та аудиту

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(код та назва)

Освітня програма Оподаткування
(код та назва)

Спеціалізація
(код та назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри Меліхова Т.О.

«28» 05 2020 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ / ПРОЕКТ СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

Антонова Ольга Дмитрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) Формування системи обліку, оподаткування та контролю основних засобів на ТОВ „ЗТМК"

керівник роботи к.е.н. доцент Феофанова Ірина Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «25» 05 2020 року № 595-С, №1581С (09.10.2020)

2. Строк подання студентом роботи 09.12.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавчі-нормативні документи, літературні джерела, періодичні видання, фінансова звітність

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Теоретично-методологічні аспекти обліку, оподаткування та контролю основних засобів. 2. Особливості бухгалтерського обліку, оподаткування основних засобів та фінансовий аналіз ТОВ „ЗТМК". 3. Пропозиції щодо удосконалення обліку, оподаткування та контролю.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
1. Структура бухгалтерської служби ТОВ „ЗТМК". 2. Первинні документи для обліку та оподаткування осн. засобів. 3. Аналіз статей активу балансу ТОВ „ЗТМК" за 2017-2019 рр. 4. Структура оборотних і необоротних активів балансу за 2017-2019 рр. 5. Аналіз статей пасиву балансу 2017-2019 рр. 6. Аналіз ліквідності балансу. 7. Коефіцієнти для аналізу фінансового стану ТОВ „ЗТМК" 17-19 рр. 8. Розрахунок коефіцієнтів рентабельності 17-19 р.р. 9. Аналіз основних засобів ТОВ „ЗТМК". 10. Перевірка інвентаризації ТОВ „ЗТМК". 11. Шляхи удосконалення обліку, оподатк. та контролю. 11. Висновки

. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Федорова Т.В.	Фед	Фед
2	Федорова Т.В.	Фед	Фед
3	Федорова Т.В.	Фед	Фед

7. Дата видачі завдання 28.05.2020р

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Складання робочого плану, визначення предмету, мети та завдань досліджень*	травень 2020	викон.
2	*Огляд літературних джерел, періодичних та наукових видань з теми дослідження*	червень 2020	викон
3	*Робота над 1 розділом*	вересень 2020	викон
4	*Робота над 2 розділом*	вересень 2020	викон.
5	*Робота над 3 розділом*	жовтень 2020	викон.
6	*Підготовка до публікації наукової статті та тез доповіді*	листопад 2020	викон.
7	*Оформлення роботи згідно ДСТУ та методичних рекомендацій*	листопад 2020	викон.
8	*Попередній захист роботи*	листопад 2020	викон.
9	*Нормокотроль*	грудень 2020	викон.
10	*Підготовка остаточного варіанту роботи, автореферату, презентаційного матеріалу, доповіді*	грудень 2020	викон.
11	*Захист роботи*	грудень 2020	викон.

Студент _____ Антонова О.Д.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту) _____ Федорова Т.В.
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Федоренов Л.Т.
(підпис) (ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП…….7
1.ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ…….…11
1.1 Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування основних засобів……..……11
1.2 Методологічні підходи до обліку і оподаткування основних засобів.....26
1.3 Методика контролю основних засобів……..….34
2 ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТОВ «ЗТМК»……...42
2.1 Загальна характеристика діяльності та структура ТОВ «ЗТМК»…….…..42
2.2 Облік і оподаткування основних засобів ТОВ «ЗТМК»…..……...51
2.3 Фінансовий аналіз ТОВ «ЗТМК»…….…….……58
3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЮОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ»ЗТМК» …….…...…….....80
3.1 Контроль основних засобів на ТОВ «ЗТМК»……..……..80
3.2 Шляхи удосконалення обліку та оподаткування основних засобів ТОВ «ЗТМК»……...95
3.3 Шляхи удосконалення контролю основних засобів ТОВ «ЗТМК»……..102
ВИСНОВКИ……..……112
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..……..116
ДОДАТОК А – Форма №ОЗ-1Акт приймання-передачі основних засобів...121
ДОДАТОК Б – Форма №ОЗ-3Акт списання основних засобів…….....123
ДОДАТОК В – Форма №ОЗ-4 Акт списання автотранспорту……..…..125
ДОДАТОК Г – Форма №ОЗ-6Інвентарна картка……..127
ДОДАТОК Д – Форма №1Баланс 2017 рік…….…….…….…….129
ДОДАТОК Е – Форма №2 Звіт про фінансові результати 2017 рік……..….131
ДОДАТОК Ж – Форма №1Баланс 2018 рік…….….133
ДОДАТОК З – Форма №2 Звіт про фінансові результати 2018 рік……..….135
ДОДАТОК К – Форма №1Баланс 2019 рік……..….137
ДОДАТОК Л – Форма №2 Звіт про фінансові результати 2019 рік……..….139

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зміни економічної парадигми в умовах пандемії вимагають від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, нових ефективних форм господарювання і управління виробництвом. Застосування сучасних високотехнологічних основних засобів сприяє підвищенню інвестиційної привабливості організацій та забезпечує конкурентні переваги на внутрішніх і зовнішніх ринках. Одним з найважливіших факторів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств служить забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті, та більш повне їх використання. Основні засоби є також важливою складовою частиною виробничого потенціалу країни, матеріально-технічною основою всіх галузей народного господарства. Вони обслуговують процес постачання, виробництва та збуту продукції.

Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень здійснюється в рамках бухгалтерського обліку. Саме тому особливо актуальними є дослідження проблемних питань обліку основних засобів підприємств, що дасть змогу визначити напрямки його вдосконалення.

Операції з основними засобами, як правило, нечисленні і, тим не менш, неоднозначність їх теоретичної інтерпретації, а також не урегульованість окремих облікових аспектів, вводять ці операції в зону ризику спотворення даних бухгалтерської звітності. Поява помилок в бухгалтерському обліку основних засобів призводить до серйозних економічних наслідків.

Проблеми обліку, оподаткування та контролю основних засобів розглядалися багатьма відомими вченими і практиками в цих галузях. Особливо слід виділити роботи таких провідних економістів, як В.В. Власюк, А.І. Зіміної, В.А. Замлинського, Т.С. Муріно, А.П. Панасенко, І.В. Петрової, Ю.А. Шуліки та інших.

Незважаючи на їх значної доробок, питання раціональної організації обліку основних засобів потребують подальших досліджень для вирішення завдання управління процесами зберігання, руху та ефективного використання основних засобів. Це зумовило вибір теми дипломної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами. Робота виконана відповідно до плану науково-дослідницьких робіт Запорізького національного університету до науково-дослідної теми кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту «Теоретико-методичні та практичні підходи щодо удосконалення обліку, аналізу, оподаткування та контролю в управлінні підприємством 15-ДВ/20

Мета магістерської роботи – вивчення та систематизація методичних підходів до обліку, оподаткування та контролю основних засобів ТОВ «ЗТМК», розробка рекомендацій з їх вдосконалення.

Для досягнення мети були поставлені та вирішені такі завдання:

– вивчити теоретико-методологічні аспекти обліку, оподаткування та контролю основних засобів;

– надати загальну характеристику діяльності та структури ТОВ «ЗТМК»;

– дослідити облік та оподаткування основних засобів на ТОВ «ЗТМК»;

– провести фінансовий аналіз господарської діяльності ТОВ «ЗТМК»;

– дослідити систему контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК»;

– надати пропозиції щодо удосконалення обліку та оподаткування і контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК»

Об'єктом дослідження є процеси обліку, оподаткування та контролю операцій з основними засобами.

Предметом дослідження є методологічні, методичні та практичні аспекти бухгалтерського обліку, оподаткування та контролю основних засобів.

Методи дослідження. У магістерській роботі використовувалися загальнонаукові (спостереження, порівняння, формалізація, аналіз і синтез) та спеціальні (зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, суцільні спостереження) методи дослідження. Документальне оформлення розглянуто за допомогою системного вивчення господарських процесів. За допомогою методу узагальнення інформації були сформульовані висновки за результатами роботи.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в удосконаленні бухгалтерського обліку, оподаткування та контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК», а саме: впровадження автоматизації обліку основних засобів, введення нових субрахунків, використання удосконаленого тесту контролю основних засобів, використання інноваційних технологій для проведення інвентаризації основних засобів.

Апробація наукових досліджень. За результатами наукових досліджень була представлена доповідь на тему «Проблеми аудиту основних засобів підприємства» на XIII університетській науково-практичній конференції, що проходила 13-15 квітня 2020 року та опублікована у збірнику наукових праць Том 5 «Молода наука 2020» Запорізького Національного Університету.

Публікації. Антонова О.Д, Феофанова І.В. «Проблеми обліку основних засобів на підприємстві» науковий журнал «Молодий вчений» (подано до друку).

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій з вдосконалення обліку і контролю основних засобів в діяльності ТОВ «ЗТМК».

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи з бухгалтерського обліку і звітності основних засобів, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених з питань обліку і контролю основних засобів, дані обліку і звітності, які отримані в результаті проходження переддипломної практики на ТОВ «ЗТМК».

Структура та обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст викладено на 109 сторінках друкованого тексту. Робота містить 31 таблиць, 13 рисунків, 10 додатків. Список використаних джерел складається зі 49 найменувань, поданих на 5 сторінках.

1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Нормативно-правове регулювання обліку та оподаткування основних засобів

Як відомо, господарська діяльність промислового підприємства складається з трьох безперервних, взаємопов'язаних господарських процесів: постачання (заготівлі і придбання матеріально-технічних ресурсів) виробництва продукції та її збуту (реалізації). В умовах ринкової економіки підвищується роль обліку і контролю за раціональним використанням всіх ресурсів, в тому числі і основних засобів.

Основними завданнями бухгалтерського обліку основних засобів є правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в облікових регістрах надходження основних засобів, їх внутрішнього переміщення і вибуття;правильне обчислення та відображення в обліку суми зносу основних засобів;точне визначення результатів при ліквідації основних засобів; контроль за витратами на ремонт основних засобів, за їх збереженням і ефективністю використання.

Для обліку основних засобів, що відповідає поставленим завданням, важливе значення мають наступні передумови: класифікація основних засобів;встановлення принципів оцінки основних засобів;встановлення одиниці обліку предметів основних засобів;вибір форм первинних документів і облікових регістрів.

Визначення поняття «основні засоби» трактується багатьма сучасними вченими. Деякі з визначень представлені у таблиці 1.1 [12].

Таблиця 1.1 – Визначення терміну «основні засоби» в літературних джерелах

№	Автори	Визначення
1	2	3
1	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. [33, с. 230-231]	Основні засоби – термін бухгалтерського обліку, синонім економічного поняття «основні фонди»; матеріальні активи, утримувані підприємством з метою їх використання у процесі виробництва та реалізації товарів, виконання робіт чи надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік чи операційний цикл (якщо він довший за рік)
2	Кузнєцов В., Михайленко О. [39, с. 347]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік)
3	Хом'як Р.Л. [46, с. 143]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
4	Фамінський І.П. [44, с. 287-288]	Основний капітал, основні засоби – сума капіталу, вкладеного в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей, що використовуються в процесі виробництва для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти. Основний капітал приймають участь в багатьох циклах виробництва, служить протягом довгого часу й переносить свою вартість на вартість вироблених з його допомогою товарів поступово, по мірі зносу шляхом нарахування амортизації.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
5	Сухарський В.С. [42, с. 655]	Основні засоби (основні фонди) – це засоби праці виробничого і невиробничого призначення що беруть участь у процесі виробництва в продовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію
6	Бутинець Ф.Ф. [24, с. 125]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік)
7	Бланк И.А. [23, с. 227]	Основні фонди – сукупність матеріальних активів в формі засобів праці, які багаторазово приймають участь в процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами.

Отже, існує безліч точок зору на економічну природу і сутність основних засобів. Однак всі вони зводяться або до визначення основних засобів як сукупності матеріально-речових цінностей, що використовуються в діяльності організації тривалий час, або до розуміння основних засобів як грошових коштів, вкладених в основні фонди.

Реформування бухгалтерського обліку та створення відповідних нормативно-правових баз регулювання господарської діяльності було розпочато одночасно з ринковими перетвореннями в Україні. З цією метою 28 жовтня 1998 р. відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України №1706 було затверджено «Програму реформування системи бухгалтерського обліку з застосуванням міжнародних стандартів», в якій було регламентовано напрями приведення національної системи

бухгалтерського обліку у відповідність з вимогами ринкової економіки та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку [13].

Сьогодні до документів, які регламентують стан обліку та оподаткування основних засобів, відносяться кодекси, закони, положення, накази, методичні рекомендації, постанови, листи.

Достовірність і повнота інформації в частині основних засобів забезпечується нормативними документами з бухгалтерського обліку на різних рівнях. Нормативні документи мають різний правовий статус, формуючи загалом чотири рівні регулювання бухгалтерського обліку основних засобів, які представлені на рис.1.

Рисунок 1.1 – Рівні регулювання бухгалтерського обліку основних засобів

Перший рівень – законодавчий – визначає сутність бухгалтерського обліку, його завдання, основні поняття, що використовуються, порядок регулювання,організації та ведення бухгалтерського обліку. Включає Конституцію України,Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV [2].

Другий рівень – нормативний, до цього рівня належать:Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», який регулює методологічні засади ведення обліку основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, та ряд інших П(С)БО.

Третій рівень – методичний Він охоплює: Інструкцію про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; Інструкцію з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів; Методичні рекомендації про застосування регістрів бухгалтерського обліку; інші нормативно-правові акти.

Четвертий рівень – організаційний – Наказ про облікову політику підприємства; Робочий план рахунків для обліку необоротних матеріальних активів; Наказ про проведення інвентаризації; посадові інструкції; графіки документообігу та інвентаризації; регламенти бухгалтерських та інших адміністративних служб та порядок організації та реалізації внутрішнього контролю. Ця група документів формується в рамках системи управління конкретного підприємства.

Огляд законодавчих та нормативних актів щодо обліку основних засобів представлений в таблиці 1.2 [2].

Таблиця 1.2 – Огляд законодавчих та нормативних актів щодо обліку основних засобів

№	Нормативне джерело	Питання, що розкривається
1	2	3
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2]	Визначає порядок ведення бухгалтерського обліку, складання і подання фінансової звітності.
2	Податковий кодекс України [24]	В частині основних засобів здійснюється розподіл на 16 груп з визначенням мінімального строку їх експлуатації, методи проведення амортизації, формування первісної вартості ОЗ, правила проведення індексації та ін.
3	Господарський кодекс України [28]	Поняття майна підприємства, в тому числі й основних засобів, джерел його формування тощо.
4	Цивільний кодекс України [3]	Порядок придбання та оренди, правила використання транспортних засобів як основних засобів.
5	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [12]	Визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, а також її розкриття у фінансовій звітності.
6	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу,зобов'язань, господарських операцій підприємств і організацій [16]	Визначаються рахунки, на яких обліковуються основні засоби, а також ті рахунки, з якими може кореспондувати 10 рахунок та субрахунки, що йому належать.
7	Методичні рекомендації щодо бухгалтерського обліку основних засобів [6]	Розглядає конкретні операції з основними засобами з відповідною кореспонденцією рахунків до них.

Основним законодавчим актом, що регулює бухгалтерський облік в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. [2]із внесеними змінами, що визначає правові основи регулювання, організації, ведіння бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Цей нормативно-правовий акт

визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності підприємствами (крім підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі), розроблений на основі міжнародних стандартів фінансової звітності і законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку та затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку [2].

Аналіз свідчить, що існує низка точок зору, щодо трактування «основні засоби» в нормативних документах.

Важливішим документом, що регулює облік і оподаткування основних засобів – є Податковий кодекс України. Згідно з визначеннями, наведеними у Податковому кодексі, основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Згідно з П(С)БО7 основні засоби матеріальні – це активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання

(експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [12].

В «Положенні з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ» основними засобами визнаються матеріальні активи, які утримуються установою для використання їх у виробництві, виконанні робіт і наданні послуг, для досягнення поставленої мети, та/або задоволення потреб установи, або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року.

МСБО 16 «Основні засоби» дає таке визначення основним засобам: «матеріальні об’єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду» [13].

Отже, за вимогами нормативних документів критеріями визнання основних засобів є данні зображені на рисунку 1.2.

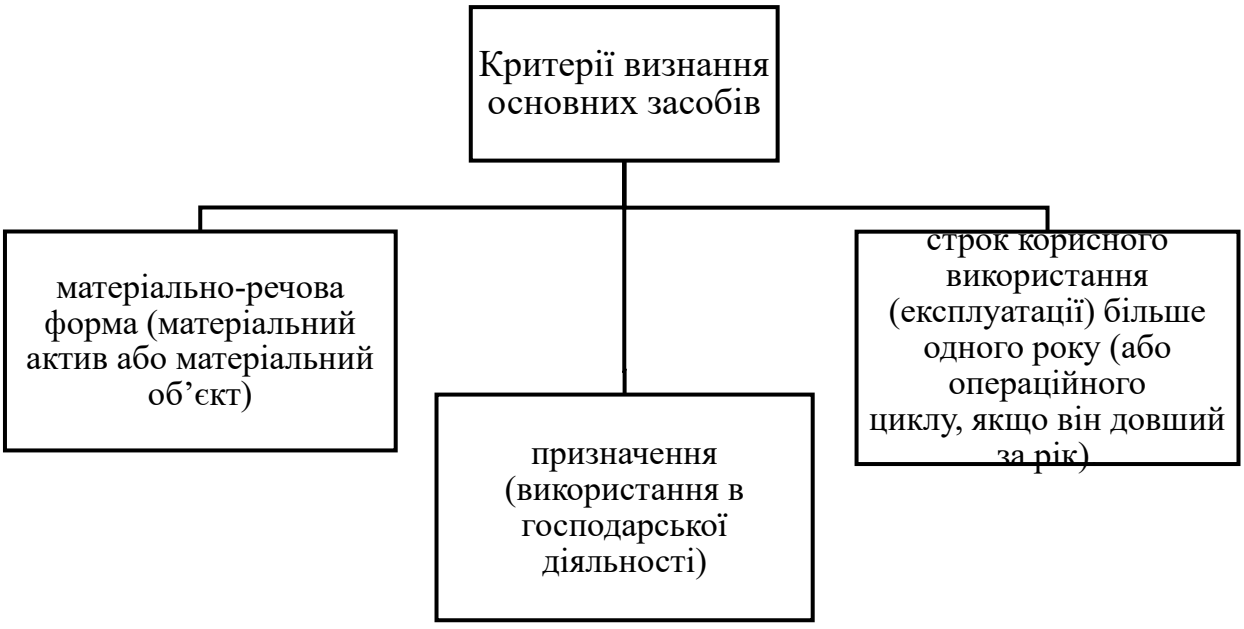

Рисунок 1.2 – Критерії визнання основних засобів

Однак, існують і певні розбіжності між критеріями, згідно яких актив визнається основним засобом. Податковий кодекс окремо встановлює вартісний критерій, вартість такого активу повинна перевищуватиме 20000

грн. Крім того, звужується сфера призначення активу, згідно ПКУ основними засобами визнаються активи, «що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку», тобто основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі, і останні не включаються до складу основних засобів.

В нормативних документах з обліку основних засобів відокремлюється також поняття «об'єкт основних засобів» – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, у наслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно [26].

Якщо один об’єкт основних засобів складається із частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна із цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об’єкт основних засобів [4]. Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Активи, що можуть бути віднесені до основних засобів дуже різноманітні. Для правильної організації обліку та його впорядкування необхідна обґрунтована класифікація основних засобів. Виділяють шість ознак, за якими класифікуються основні засоби:

– по натурально-речовому складу і в залежності від виконуваних функцій класифікація основних засобів законодавчо закріплена у П(С)БО 7 і Податковому кодексі України, де також встановлені мінімально допустимі строки їх амортизації.

– за галузевою належністю розрізняють: основні засоби промисловості, сільського господарства, торгівлі і т. д.

– за ступенем використання в діяльності організації вони поділяються на такі, що перебувають в експлуатації, в запасі (резерві), в стадії добудови, дообладнання, реконструкції та часткової ліквідації, на консервації.

– за наявності прав на об'єкти основних засобів вони поділяються на такі групи:

а) основні засоби, що належать організації на праві власності (в тому числі здані в оренду);

б) основні засоби, що знаходяться у організації в оперативному управлінні або господарському віданні;

в) основні засоби, отримані організацією в оренду.

– за характером участі у виробничому процесі основні засоби поділяються на активні і пасивні. Активні основні засоби безпосередньо впливають на предмет праці, пасивні забезпечують умови для нормального протікання процесу виробництва.

– за призначенням основні засоби поділяються на виробничі, такі, що використовуються для отримання доходів за звичайними видами діяльності, і невиробничі, які не використовуються при здійсненні звичайних видів діяльності організації.

Всі засоби праці, які беруть участь у виробничому процесі, створюють умови для його здійснення, служать для збереження і переміщення предметів праці, є виробничими основними засобами [12].

Невиробничі основні засоби призначені для задоволення побутових і культурних потреб трудящих. До них відносяться основні засоби житлового та комунального господарства, освіти, культури, мистецтва, охорони здоров'я, фізичної культури і соціального забезпечення, що належать підприємству (знаходяться у нього на балансі) [22].

Нормативний рівень регулювання бухгалтерського обліку основних засобів представлений Положеннями (стандартами) бухгалтерського

обліку. На сьогодні в Україні затверджено 35 П(С)БО [2]. Основним нормативним документом з обліку основних засобів є П(С)БО 7 «Основні засоби» [12].

Крім того, при відображені в обліку та фінансовій звітності основних засобів необхідно враховувати вимоги інших П(С)БО, які наведені у таблиці 1.3 [12].

Таблиця 1.3 – Національні положення регулюючі оподаткування та облік основних засобів

Національне положення (стандарт)	Основні засади
1	2
1.НП(С)БО 1	Визначає Загальні вимоги до фінансової звітності
2.НП(С)БО 2	Визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності
3.П(С)БО 9 «Запаси»	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.
4. П(С)БО 14 «Оренда»	Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про оренду необоротних активів та її розкриття у фінансовій звітності.
5.П(С)БО 15 «Дохід»	Визначає методологічні засади інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності.
6. П(С)О 16 «Витрати»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства.
7. П(С)БО 19 «Об’єднання підприємств»	Визначає порядок відображення в обліку і звітності придбання інших підприємств та/або об'єднання видів їх діяльності, гудвілу, який виник при придбанні, а також розкриття інформації про об'єднання підприємств та/або видів їх діяльності.

Продовження таблиці 1.3

1	2
8. П(С)БО в державному секторі 121 «Основні засоби»	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та розкриття у фінансовій звітності інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи (далі – основні засоби) та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи.

Також важливим елементом організації обліку основних засобів є їх достовірна оцінка на дату балансу, а «без оцінки і калькуляції губляться основні характеристики бухгалтерського обліку як системи, що виробляє

У пп. 14.1.3 Податкового кодексу також трактується поняття амортизація це – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [24]. Економічна сутність амортизації складається в тому, що організація за допомогою амортизаційних відрахувань забезпечує поступове повернення вартості об'єкта. Робиться це за рахунок включення у витрати виробництва щомісячних сум амортизації. Відповідно, за оцінкою строку корисного використання в організації, нехай і віртуально, буде накопичена сума, еквівалентна вартості раніше придбаного об'єкта.

Відповідно до П(С)БО 7 [12], амортизація нараховується із застосуванням таких методів:

1) прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, що амортизується, на очікуваний період використання об'єкта,

2) зменшення залишкової вартості, відповідно до якого річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річну норму амортизації (у відсотках)

обчислюють як різницю між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.

3) прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річну суму амортизації визначають як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, що обчислюється згідно зі строком корисного використання об'єкта, і подвоюється.

4) кумулятивного, при якому річну суму амортизації визначають як добуток вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховують діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму років його корисного використання.

5) виробничого, за яким місячну суму амортизації визначають як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) і виробничої ставки амортизації. Виробничу ставку амортизації обчислюють діленням вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) із використанням об'єкта основних засобів. Виробнича ставка визначається за формулою.

Підприємство при нарахуванні амортизації може застосовувати положення податкового законодавства. Амортизація нараховується на всі об'єкти основних засобів, як виробничого, так і не виробничого призначення. Метод може переглядатися у разі зміни очікуваного способу отримання прибутку від його використання. Нарахування амортизації здійснюють щомісячно за кожним об'єктом упродовж строку корисного використання. При цьому метод амортизації підприємство обирає самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічної вигоди від його використання [41]. Метод амортизації основних засобів зазначається в Наказі про облікову політику підприємства.

Нарахування амортизації залежить від показника первісної вартості основних засобів. Первісна вартість це – історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів [25]. Базовий перелік витрат, що формують первісну вартість основних засобів, наведено в п.8 П(С)БО 7.Розглянемо детальніше складові первісної вартості основних засобів. Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

– суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

– реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

– суми ввізного мита;

– суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі);

– витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;

– витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

– інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

– фінансові витрати, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» [12]. Протягом експлуатації основних засобів виникає потреба їх переоцінки. Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Також амортизацію розраховують за допомогою ліквідаційної вартості. Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного

використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем(ліквідацією) [12].

У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю,щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості [12]. Вартість об'єкта основних засобів, які вибувають або не здатні приносити організації економічні вигоди (дохід) у майбутньому, підлягає списанню з бухгалтерського обліку. Процес вибуття основних засобів нормуєтеся в П(С)БО 7 [12], згідно до нього:

- Об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом;
- Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних засобів їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів.
- Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів,якими оформлені факти вибуття основних засобів.
- У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта [12].

Отже, після розгляду нормативно-правового регулювання обліку основних засобів, можна дійти висновку, що їх головна функція це – систематизація практичних засад застосування законодавства щодо фінансового обліку господарської діяльності, розробка рекомендацій, спрямованих на його удосконалення та формування державної політики, щодо господарської діяльності.

1.2 Методологічні підходи до обліку і оподаткування основних засобів

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, порядок розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» (далі П(С)БО 7). Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку е основним нормативним документом, що регламентує облік основних засобів підприємств приватного сектору в нашій країні. Аналогом вітчизняного стандарту вважають Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» (IAS 16 «Property, PlantandEquipment») [13]. Однак, перелік об’єктів основних засобів, облік яких регулюють обидва стандарти не є ідентичним. Щоб зрозуміти, до обліку яких довгострокових матеріальних активів слід застосовувати МСБО 16, спочатку визначимо, на які активи цей стандарт не поширюється. Зокрема, П(С)БО 7 «Основні засоби» (як і МСБО 16 «Основні засоби») не поширюється на:

- операції з біологічними активами, які пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу,
- особливості обліку яких визначаються іншими положеннями(стандартами) бухгалтерського обліку; невідтворювані природні ресурси, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- основні засоби, що утримуються з метою продажу, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- інвестиційну нерухомість, особливості обліку якої визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зазначимо, що серед необоротних активів, облік яких регулюється

П(С)БО 7 [12], є інші необоротні матеріальні активи. У МСБО 16 «Основні засоби» [13] подібні облікові категорії не згадуються. Однак, це не означає, що в обліку немає таких активів, як бібліотечні фонди, інвентарна тара або тимчасові (нетитульні) споруди. Справа в тому, що деякі малоцінні активи взагалі не прийнято обліковувати серед довгострокових активів, адже їх списують на витрати поточного періоду [47].

У бухгалтерському обліку основних засобів ставляться завдання, пов’язані з їх визнанням, оцінкою, порядком нарахування амортизації, оподаткуванням. При ведені бухгалтерської діяльності на підприємстві використовують синтетичний та аналітичний облік. Синтетичний і аналітичний облік основних засобів передбачають кілька відмінностей. Це різні способи обліку, але вони взаємодоповнюють один одного і дають змогу здійснити комплексний аналіз основних засобів. Без застосування двох видів обліку неможливо отримати об'єктивну інформацію проведення в експлуатацію і реальне використання нових об'єктів в основних засобах підприємства.

Взаємозв'язок між синтетичними й аналітичними рахунками характеризується таким чином.

1) На рахунках синтетичного й аналітичного обліку залишок (сальдо) розміщується на одній і тій же стороні рахунка.

2) Якщо дебетується чи кредитується синтетичний рахунок, то однаково дебетуються чи кредитуються його аналітичні рахунки.

3) Кожну операцію на рахунках синтетичного обліку записують загальною сумою, а на відповідних аналітичних рахунках – частковими сумами.

4) Сума залишків (сальдо) і оборотів за всіма аналітичними рахунками має дорівнювати залишку (сальдо) й оборотам, відповідно, синтетичного рахунка. Відсутність такої рівності свідчить про наявність помилок у бухгалтерських записах [41].

Синтетичний і аналітичний облік визначають і беруть до уваги способи надходження основних засобів. Основні засоби можуть надходити на підприємство такими шляхами:

- завершення будівельних робіт;
- придбання за оплату (покупка);
- безоплатне надходження (меценатство або ж спонсорство);
- надходження внесків до статутного капіталу;
- перехід права володіння після закінчення термінів орендного договору;
- поява безоблікового об'єкту активів в результаті інвентаризації [38].

Аналітичний облік основних засобів, ведеться окремо по кожному об’єкту. Всі операції пов'язані з основними засобами реєструють методом заповнення інвентарних карток за спеціальною формою (Додаток Г). Кожен об'єкт, який піддається дослідженню, має свою інвентарну картку. Ці картки, з метою контролю за їх збереженням, реєструються в описах інвентарних карток з обліку основних засобів – ф. № ОЗ-7. В кінці місяця на підставі інвентарних карток складають зведені картки руху основних засобів ф. № ОЗ-8 по кожній класифікаційній групі у грошовому виразі, дані з яких переносять до журналу №4 [37].

В місцях експлуатації основних засобів для обліку кожного об’єкту за МВО ведуть «Інвентарний список основних засобів», ф. №ОЗ-9.

Рух у складі основних засобів фіксують у первинних документах:

- ф. № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- ф. № ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованого, реконструйованих і модернізованих об’єктів»;
- ф. № ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»;
- ф. № ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»;

- ф. № ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»;
- ф. № ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)»;
- ф. № ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних підприємств)»;
- ф. № ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту» [2].

Можливий ще варіант відкриття картки на групу об'єктів, якщо їх можна об'єднати по однотипності. Ведення первинної документації лежить в основі оформлення інвентарних книг (карток). До первинної документації відносять акти прийому-передачі, технічні паспорти, інші документи. В основному, не практикується внесення в ці форми документації всіх технічних показників.

В інвентарних картках проводяться записи за типовими формами, відповідно до аналітичного обліку. У бухгалтерської документації складають облік за класифікаційними видами. Тобто кожен об'єкт основних активів відносять до певного класифікаційного типу. Це не поширюється на підприємства, які ведуть облік за основними засобами в інвентарній книзі. Інвентарні картки повинні зберігатися в бухгалтерії (маючи тільки один екземпляр). Можливий варіант модернізації, розширення та переобладнання об'єктів, при цьому стара карта не зможе відобразити ці метаморфози. Тоді дозволяється заповнення нової інвентарної картки, при цьому стара карта повинна бути збережена в якості довідкового документа в архіві.

Синтетичний облік використовують для узагальнених даних бухгалтерського обліку про види майна, зобов'язань і господарських операцій за певними економічними ознаками, який ведеться на синтетичних рахунках бухгалтерського обліку. Порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку та їхнє призначення встановлює Інструкція про застосування Плану рахунків [15]. Для обліку та узагальнення інформації

про наявність і рух власних чи отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, використовують активний рахунок 10 «Основні засоби» [17].

За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів. За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» також відображається сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель.

Для оцінки вибуття, амортизації та обліку основних засобів у додатку до методологічних рекомендацій наводяться типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку і оподаткування операцій з активами (таблиця 1.4) [10].

Таблиця 1.4 – Типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку та оподаткування операцій з основними засобам

№з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. Облік капітальних інвестицій			
1	Придбання устаткування, що потребує монтажу	205 «Будівельні матеріали»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
2	Відображення суми податку на додану вартість (ПДВ)	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
3	Передача устаткування у монтаж	15 «Капітальні інвестиції»	205 «Будівельні матеріали»
4	Придбання устаткування, що не потребує монтажу, інструменту, інвентарю, меблів тощо	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
5	Відображення сум ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
6	Відображення затрат на проектні, будівельно-монтажні роботи за рахунками підрядників і проектних організацій	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
7	Відображення сум ПДВ в рахунках підрядників і проектних організацій	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
8	Затрати на транспортування і монтаж безоплатно отриманих основних засобів	15 «Капітальні інвестиції»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
9	Сума ПДВ в рахунках на послуги транспортування	641 «Розрахунки за податками»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
10	Витрати на будівництво об’єкта господарським способом:		
а)	Матеріали	15 «Капітальні інвестиції»	205 «Будівельні матеріали»
б)	послуги допоміжних виробництв (машин, механізмів тощо)	15 «Капітальні інвестиції»	23 «Виробництво»
в)	оплата праці працівників, зайнятих у будівництві	15 «Капітальні інвестиції»	66 «Розрахунки з оплати праці»
г)	відрахування на соціальні заходи	15 «Капітальні інвестиції»	65 «Розрахунки за страхуванням»
11	Послуги машин і механізмів сторонніх організацій на об’єкті будівництва господарським способом	15 «Капітальні інвестиції»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
12	Відображення суми ПДВ у рахунку за послуги машин і механізмів	641 «Розрахунки за податками»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
13	Затрати на поліпшення, реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання об’єктів ОЗ	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
15	Затрати на реконструкцію і модернізацію об’єкта оренди (будівлі)	15 «Капітальні інвестиції»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
16	Відображення ПДВ	641 «Розрахунки за податками»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
2. Облік надходження основних засобів			
17	Зарахування об’єктів капітальних інвестицій після введення в експлуатацію	10 «Основні засоби»	15 «Капітальні інвестиції»
18	Одержання від учасника (засновника) підприємства об’єкта основних засобів	10 «Основні засоби»	46 «Неоплачений капітал»
19	Відображення вартості безоплатно отриманих основних засобів	10 «Основні засоби»	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»
20	Зарахування витрат на транспортування і монтаж до складу первісної вартості безоплатно отриманих основних засобів	10 «Основні засоби»	15 «Капітальні інвестиції»
21	Оприбуткування раніше не врахованих на балансі основних засобів	10 «Основні засоби»	746 «Інші доходи»
22	Переведення помилково не зарахованих малоцінних і швидкозношуваних предметів, що знаходяться на складі, до складу основних засобів	112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
23	Включення до складу основних засобів предметів, які знаходяться в експлуатації та які помилково були зараховані до складу малоцінних і швидкозношуваних предметів	106 «Інструменти, прилади та інвентар»	74 «Інші доходи»
3. Облік амортизації основних засобів			
24	Нарахована амортизація основних засобів:		
а)	об’єктів виробничого призначення, включаючи об’єкти, узяті у фінансову оренду	23 «Виробництво» 91»Загальновиробничі витрати»	131 «Знос основних засобів»

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
б)	об’єктів, переданих в операційну оренду	949 «Інші витрати операційної діяльності»	131 «Знос основних засобів»
в)	об’єктів, що забезпечують збут продукції	93 «Витрати на збут»	131 «Знос основних засобів»
г)	об’єктів загальногосподарського призначення	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»
д)	об’єктів житлово-комунального призначення та соціально-культурного призначення	949 «Інші витрати операційної діяльності»	131 «Знос основних засобів»
е)	в сумі, пропорційній нарахованій амортизації, по об’єктах основних засобів, отриманих безоплатно, придбаних (створених) за рахунок коштів цільового фонду, визнається дохід	424 «Безоплатно одержані необоротні активи» 69 «Доходи майбутніх періодів»	745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»
4. Продаж основних засобів			
25	Переведено ОЗ до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»	10 «Основні засоби»
26	Списано суму нарахованого зносу за об’єктом	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби»
27	Передано покупцю об’єкт ОЗ	377 «Рахунки з іншими дебіторами»	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»
28	Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ виходячи з договірної вартості	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»	641 «Розрахунки за податками»
29	Нараховано податкові зобов’язання на суму перевищення балансової вартості на початок місяця реалізації над договірною вартістю	949 «Інші витрати операційної діяльності»	641 «Розрахунки за податками»
30	Списано балансову вартість проданого об’єкта ОЗ	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»	286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»
31	Отримано оплату від покупця за об’єкт ОЗ	311 «Поточні розрахунки в національній валюті»	377 «Рахунки з іншими дебіторами»

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
32	Віднесено на фінансовий результат:		
	– суму доходу від продажу об'єкта ОЗ	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»	791 «Результати операційної діяльності»
	– балансову вартість проданого об'єкта ОЗ	791 «Результати операційної діяльності»	943«Собівартість реалізованих виробничих запасів»
	– суму нарахованого ПДВ від суми перевищення мінбази над договірною вартістю	791 «Результати операційної діяльності»	949 «Інші витрати операційної діяльності»

Синтетичний облік за рахунками 10, 11, 12,15,18 ведуть в Журналі4. Записи по кредиту цих рахунків здійснюють на підставі первинних документів, бухгалтерських довідок. В кінці місяця кредитові обороти рахунків 10, 11, 12, 15, 18 з Журналу4переносять в Головну книгу [1].

Отже, в системі ринкових відносин завданнями бухгалтерського обліку підприємства є правильне і своєчасне відображення надходження, вибуття і переміщення основних засобів, своєчасне і точне обчислення їх зносу, раціональне використання основних засобів, а також пошук шляхів вдосконалення бухгалтерського обліку основних засобів.

1.3 Методика контролю основних засобів

Своєчасне проведення контрольної перевірки правильності обліку,оподаткування і використання основних засобів дозволить уникнути багатьох неприємностей.

Особливо важливо проведення контрольної перевірки основних засобів на великих промислових підприємствах, де на частку основних коштів припадає значна частина всього майна підприємства. Такі підприємства мають величезні виробничі площі, безліч техніки, обладнання, різних споруд [44].

На рисунку 1.2 перераховано методи контролю основних засобів [30].

Рисунок 1.2 – Методи контролю основних засобів

Для проведення вірного та ефективного контролю основних засобів на підприємствах використовують наступні джерела інформації (рисунок 1.3) [30].

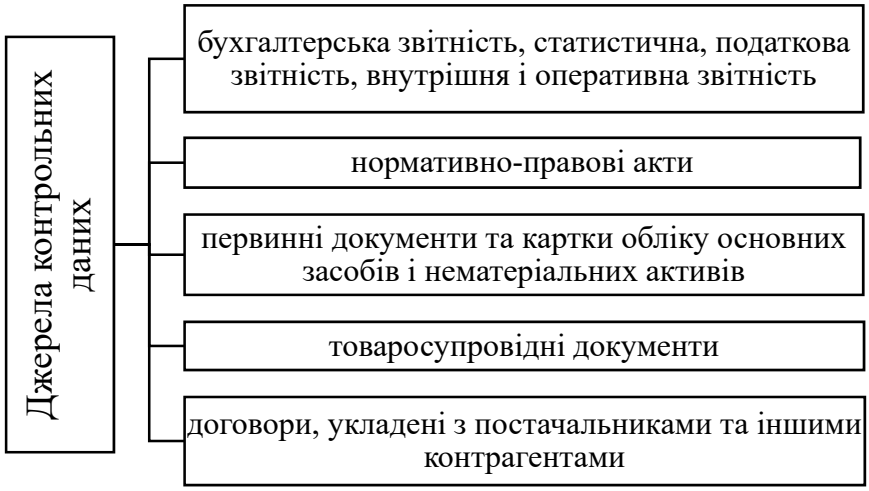

Рисунок 1.3 – Джерела контрольних даних для контролю основних засобів

Попередній контроль здійснюється переважно керівниками, фахівцями та внутрішніми контролерами. В ході його проведення з'ясовується:

– за ким закріплюються ті чи інші об'єкти основних засобів;

– порядок розміщення основних засобів по окремих підрозділах, відділах та матеріально-відповідальних осіб;

– створені належні умови для зберігання окремих об'єктів основних засобів (наявність відповідних приміщень, гаражів, навісів і майданчиків, огорож територій зберігання, складів для знімаються з машин агрегатів, вузлів і деталей, сейфи, спеціалізованого і протипожежного обладнання та інвентарю, освітлення, підсобних приміщень і т.п.);

– проведено чи заходи щодо забезпечення протипожежної безпеки;

– як намічається організувати охорону об'єктів основних засобів. У практиці нерідкі випадки, коли кошти нераціонально розпорошуються на проведення дрібних робіт, на території підприємстві, допускається необґрунтована передача в індивідуальне використання окремими особами об'єктів основних засобів (виробничий і господарський інвентар, транспортні засоби). Поточний контроль проводиться керівниками, фахівцями, внутрішніми і зовнішніми контролерами. У здійсненні поточного контролю за станом зберігання та збереження основних засобів контролюється (перевіряється):

– правильність оформлення прав власності на об'єкти основних засобів;

– наявність, стан і правильність заповнення первинної облікової документації. Зокрема, при заповненні Інвентарної картки варто приділити увагу наявності:

а) інвентарного номера, моделі, типу, марки, заводського (або іншого) номера і дати випуску (виготовлення) об'єкта;

б) дати і номера акту введення об'єкта в експлуатацію;

в) первісної (відновлювальної) і кадастрової вартості;

г) відомостей про амортизацію, документів на придбання та по переоцінці;

д) опису індивідуальних характеристик об'єкта [50].

В рамках подальшого контролю: – вивчають забезпеченість підприємства основними засобами [32]. Встановлюється наявність зайвих, що не використовуються об'єктів і намічаються заходи щодо поліпшення використання наявних основних засобів; – аналізують технічний стан основних засобів, особливо виробничого обладнання та машин [38]. Розраховуються коефіцієнти руху і технічного стану основних засобів: оновлення, зносу, модернізації, технічної придатності, вивчається їх динаміка, виконання плану по їх рівню і причини їх зміни, такі як введення в дію нових і реконструкція діючих об'єктів, технічне переоснащення виробництва, скорочення виробничих потужностей . Намічаються заходи щодо поліпшення використання наявних основних засобів;

– перевіряють своєчасність і повноту закріплення основних засобів за матеріально відповідальними особами на місця перебування об'єктів. Здійснюється:

1) документальний контроль – відбувається перевірка:

а) наказів, якими затверджено список матеріально відповідальних осіб;

б) договорів про матеріальну відповідальність за збереження основних засобів.

2) фактичний контроль – відбувається перевірка:

а) наявності сигналізації в приміщенні, де зберігаються об'єкти; б) наявності решіток на вікнах в місцях зберігання об'єктів; в) роботи охоронних систем.

3) перевіряють якість здійснення інвентаризацій, а саме проводиться документальний контроль:

а) дотримання термінів і порядку інвентаризацій;

б) порядку підведення підсумків інвентаризацій;

в) рішень щодо врегулювання виявлених розбіжностей;

г) правильності відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку [50].

Також можливо провести контрольну інвентаризацію об'єктів основних засобів.

Дотримання правил ведення бухгалтерського обліку операцій з основними засобами впливає на:

– достовірність відображення фінансових результатів;

– правильність розрахунків з бюджетом по податку на майно (так як вартість основних засобів є базою нарахування податку на майно);

– достовірність складання бухгалтерської звітності по руху основних засобів [45].

Операції по надходженню основних засобів перевіряються вибірково за первинними документами, регістрів аналітичного та синтетичного обліку. Існують такі напрямки перевірки надходження основних засобів.

1. Аналіз і перевірка наявних в організації планів придбання основних засобів, планів капітальних вкладень і введення в дію виробничих потужностей. Контролер оцінює систему планування надходження основних засобів, обґрунтованість планів шляхом зіставлення обсягів капітальних вкладень з плановим приростом обсягів продукції, що випускається, продуктивності праці. Оцінюється ефективність надходження основних засобів. До неефективного надходження основних засобів можна віднести відсутність плану або бюджетів закупівель в цілому по організації.

2. Перевірка правильності віднесення придбаного майна до основних засобів і ведення аналітичного обліку.

3. Перевірка правильності класифікації основних засобів за характером участі у виробництві, так як їх неправильне поділ може привести до неправильного нарахування амортизації (на основні засоби, що знаходяться на консервації, амортизація не нараховується).

4. Підтвердження правильності формування первісної вартості основних засобів. Перевірку доцільно організувати за видами надходження і в залежності від джерел фінансування.

5. Виявлення приховування об'єктів основних засобів або їх частин або заниження їх вартості. Причини приховування об'єктів основних засобів і невідображення їх у бухгалтерському обліку можуть бути різні:

– об'єкти придбані / побудовані на кошти «тіньового обороту», які не можуть бути враховані в офіційному бухгалтерському обліку; – витрати на придбання / будівництво об'єктів списані за рахунок джерел фінансування [45].

Найбільш поширеним випадком є списання витрат до складу поточних витрат на ремонт, хоча в дійсності створюється об'єкт основних засобів. У деяких випадках витрати на будівництво списуються за рахунок прибутку організації;

– об'єкт основних засобів залишений в «спадок» від колишнього землевласника, або з'їхав орендар, або об'єкт забули або не змогли врахувати в плані приватизації і т.д. і офіційні документи про власність на даний об'єкт отримати також вкрай складно;

– об'єкт отриманий шляхом передачі з балансу на баланс і документи ще не надійшли в бухгалтерію, хоча акти отримання об'єкта підписані приймаючою стороною. Виявляються також методом інвентаризації. Однак проведення інвентаризації в даному випадку ускладнене відсутністю відомостей про об'єкт, який необхідно знайти, що знижує ефективність використання даного методу, особливо якщо об'єкт територіально віддалений від місця розташування організації. Оцінка виявлених інвентаризацією неврахованих об'єктів проводиться експертами.

6. Перевірка повноти і своєчасності відображення операцій з придбання основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку. При перевірці контролеру необхідно особливу увагу звернути:

– на утвердження і існування комісії з приймання об'єктів основних засобів і оформлення відповідних документів;

– на наявність договорів на вступ об'єктів основних засобів із зазначенням вартості об'єкта;

– на відповідність первісної вартості об'єктів основних засобів в актах приймання-передачі основних засобів вартості, зазначеної у відповідних договорах;

– на наявність розшифровки предметів, що входять в комплект при придбанні основних засобів в інвентарній картці;

– своєчасність оприбуткування які поступили основних засобів.Це впливає на правильність нарахування амортизації, на величину податку на майно;

– правильність складання і відображення в регістрах бухгалтерського обліку бухгалтерських проводок [30].

Таким чином, існує багато точок зору на економічну природу і сутність основних засобів. Однак всі вони зводяться або до визначення основних засобів як сукупності матеріально-речових цінностей, що використовуються в діяльності організації тривалий час, або до розуміння основних засобів як грошових коштів, вкладених в основні фонди. За вимогами нормативних документів критеріями визнання основних засобів є:

– матеріально-речова форма (матеріальний актив або матеріальний об’єкт);

– призначення (використання в господарської діяльності);

– строк корисного використання (експлуатації) більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Нормативний рівень регулювання бухгалтерського обліку основних засобів представлений Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Основним нормативним документом з обліку основних засобів є П(С)БО 7 «Основні засоби» [12].

Отже, у першому розділі розглянуто теоретичні та методологічні аспекти обліку, оподаткування та контролю основних засобів. Згідно з положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 [12]. Основні засоби – це матеріальні активи, як підприємство утримує з метою використання в процесі

виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний терми корисного використовування (експлуатації) яких складає понад один рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Надходження, внутрішнє переміщення, списання, ліквідація, реалізація та інші операції з основними засобами оформляють відповідними первинними документами, перелік яких був затверджений наказом Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об’єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів. Основні засоби є важливою і невід'ємною складовою фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють важливу роль, зокрема, в економічних процесах, саме через це термінологія відіграє значну роль у відображенні основних засобів у синтетичному і аналітичному обліку та зрештою у звітності.

Також потрібно постійно контролювати правильність обліку та руху основних засобів на всіх стадіях: починаючи з надходження і закінчуючи вибуттям основних засобів,що особливо стосується документального оформлення. Контроль правильності, повноти, доцільності, ефективності використання основних засобів та порядку їх обліку повинен проводитись згідно з діючими нормативно-правовими актами.

Контроль дозволяє своєчасно виявити і усунути ті умови і фактори, які не сприяють ефективному веденню виробництва і досягненню поставленої мети.Він допомагає скоригувати діяльність підприємства або окремих його виробничих підрозділів, дає можливість встановити, які саме служби і підрозділи підприємства, а також напрямки його діяльності сприяють досягненню намічених цілей і підвищенню результативності діяльності підприємства.

2 ОСОБЛИВОСТІ БУХАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТОВ«ЗТМК»

2.1 Загальна характеристика діяльності та структура ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат»

Запорізький титано-магнієвий комбінат створений 23 грудня 1935 року,розташований за адресою вул. Теплична 18, м. Запоріжжя, 69106, Україна. Галузь промисловості-кольорова металургія. Комбінат виробляє титанову продукцію високої якості і пропонує її до реалізації. Якість продукції ЗТМК гарантується сертифікованою системою управління відповідно до вимог міжнародних стандартів ISO 9001, EN 9100, ISO 14001, ISO 50001 та ISO 45001.

Статутний капітал підприємства становить 1468949019,8 грн. Власниками є Фонд державного майна України – 51% (749164000 грн), Компанія ТолексісТрейдінгЛімітед – 49% (719785019,8 грн).

Виконуючий обов'язки директора: Лубенніков Сергій Вікторович.

У 2014 р. зі створенням ТОВ «ЗТМК» комбінат почав стрімкий розвиток і став активним учасником соціально-економічних процесів. ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» розширює асортимент товарної продукції, освоївши в промислових обсягах технологію випуску титанових злитків і слябів марок технічного титану, а також високолегованих титанових сплавів. На сьогодні «ЗТМК» – єдиний виробник титанової губки в Європі, а нова продукція – результат глибокої переробки титану, яка відкриває для підприємства нові ринки збуту в Європі та Азії. Титанові злитки, а також сляби (злитки прямокутного перерізу) широко застосовуються як конструкційний матеріал в атомній енергетиці, хімічному машинобудуванні, суднобудуванні та в багатьох інших промислових галузях [40]. Запустивши промислове виробництво нової продукції, титановий бізнес вийшов на новий перспективний ринок. Щорічне споживання титанових злитків і слябів у світі

складає близько 200 тисяч тон продукції [29]. Наразі ТОВ «ЗТМК»– потужний і високотехнологічний комбінат, який має стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Запорізький титано-магнієвий комбінат – це товариство з обмеженою відповідальністю (скорочено «ТОВ») – організація, суб'єкт господарювання, статутний капітал якої поділений на частки, розмір яких встановлюється статутом товариства. Товариство з обмеженою відповідальністю є різновидом господарських товариств. Сутність товариства з обмеженою відповідальністю в тому, що учасники такого товариства відповідають за його зобов'язаннями в обмеженому об'ємі. Назва товариство з обмеженою відповідальністю не означає обмеження відповідальності товариства як суб'єкта господарського права певними розмірами майна або грошових коштів, йдеться про обмеження відповідальності учасників, які несуть ризик збитків у межах їхніх внесків до статутного капіталу, які вони можуть втратити. Але додаткових вимог до учасників не висуваються, стягнути з учасників додаткові суми (на відміну від повного чи командитного товариства) не можна.

ТОВ «ЗТМК» відноситься до функціонального типу організації, тобто кожен підрозділ або виконавець спеціалізується на виконанні окремих видів управлінської діяльності. Персонал групується на окремі елементи, кожний з яких має свою певну задачу і обов'язки.

Діяльність підприємства регулюється Господарським Кодексом України, Кодексом законі про працю України та іншими нормативно-правовими актами.

Товариство здійснює наступні види діяльності:

1. торгова;
2. торгово-посередницька;
3. закупка та збут;
4. переробка сировини;
5. транспортування вантажів;

6. виготовлення та металообробка;
7. виготовлення та продаж титану губчастого;
8. продаж шлаку титанового;
9. продаж тетрахлориду титану очищеного;
10. виготовлення та продаж виливків титанових фасованих;
11. виготовлення та продаж титанових злитків;
12. виготовлення та продаж ферротитану;
13. продаж сплавів на основі заліза;
14. продаж неліквідів.

ТОВ «ЗТМК» є власником:

– майна товариства;

– прибутку, одержаного в результаті його діяльності;

– обігових коштів;

– амортизаційних відрахувань.

Виконавчий орган товариства є одноосібним. Назвою одноосібного виконавчого органу є – директор.

Згідно із Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» ст.39 до компетенції виконавчого органу товариства належить вирішення всіх питань, пов’язаних з управлінням поточною діяльністю товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів учасників та наглядової ради товариства (у разі утворення). Виконавчий орган товариства підзвітний загальним зборам учасників і наглядовій раді товариства (у разі утворення) та організовує виконання їхніх рішень. Наглядова рада в межах компетенції, визначеної статутом товариства, контролює та регулює діяльність виконавчого органу товариства [1]. З директором укладається трудовий договір, він є найманим працівником.

Головним обов’язком директора на ТОВ «ЗТМК» є виконання таких функцій:

- оперативне керівництво та управління діяльністю підприємства;

- організація та управління: виробничо-господарською діяльністю підприємства, матеріально-технічним забезпеченням господарської діяльності, фінансово-економічною роботою, обліком та звітністю, веденням грошово-розрахункових операцій;
- сплата обов’язкових платежів (звітів та податків);
- діловодство, належне зберігання документів та ведення архіву;
- юридична, договірна та кадрова робота;
- представлення інтересів підприємства перед третіми особами, в державних, судових, виконавчих органах.

Законом визначено, що керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів. Значна частина працівників управління підприємством зайнята бухгалтерським обліком. Це насамперед апарат бухгалтерії, який безпосередньо веде бухгалтерський облік, виконує контрольну та аналітичну роботу. Крім того, багато лінійних працівників – начальники цехів,майстри, бригадири, завідуючі складами – виконують значну роботу з оформлення бухгалтерських документів. Це операції з підготовки первинних документів (накладні, вимоги і т.ін.), складання звітів про наявність та рух матеріальних цінностей, коштів тощо.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві – це система методів, способів, заходів, які забезпечують його оптимальне функціонування та розвиток відповідно до мети, цілей та місії.

Головний бухгалтер відповідно до п. 7 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996 є відповідальним за:

– дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку;

– складання і надання у встановлені терміни фінансової звітності;

– контроль відображення на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій у відповідності до наданих первинних документів;

– прийняття участі в оформлені справ, пов’язаних з недостачею і відшкодовуванням втрат від недостачі, розкрадання і псування активів підприємства;

– забезпечення перевірок стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях і інших підрозділах підприємства.

– формування повної і достовірної інформації про діяльність підприємства, та її майновий стан.

– забезпечення інформацією керівників підприємства з метою правильного здійснення підприємством господарських операцій.

– забезпечення обліку наявності та руху майна і зобов'язань, використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів відповідно до затверджених норм, нормативів і кошторисів.

– запобігання негативних результатів господарської діяльності підприємства і виявлення внутрішньогосподарських ресурсів забезпечення його фінансової стійкості.

Дані завдання визначають функції, покладені на бухгалтерську службу:

- Облікова функція: безперервне ведення бухгалтерського обліку, фіксування всіх господарських операцій, що відбуваються на підприємстві і господарських процесів. Ця функція є основною і забезпечує необхідною інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів;
- Контрольна функція:здійснення контролю за збереженням майна підприємства, за своєчасним проведенням інвентаризації, за дотриманням термінів подання звітності, за правильним веденням розрахунків і т.д.;
- Організаційна функція: організація документообігу та обміну обліковою інформацією між підрозділами організації;
- Аналітична функція: систематичний аналіз облікової інформації для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Крім обов'язків, головному бухгалтеру надані і широкі права. Зокрема, головний бухгалтер має право встановлювати для всіх підрозділів підприємства вимоги щодо порядку оформлення господарських операцій, строки оформлення та подання до бухгалтерії необхідних документів і відомостей виробничими підрозділами та службами підприємства; право затримувати до вияснення виконання та/або не виконувати незаконні розпорядження з повідомленням про це керівника підприємства, вищих керівних органів тощо [41].

Структура бухгалтерської служби ТОВ «ЗТМК» наведена на рисунку 2.1.

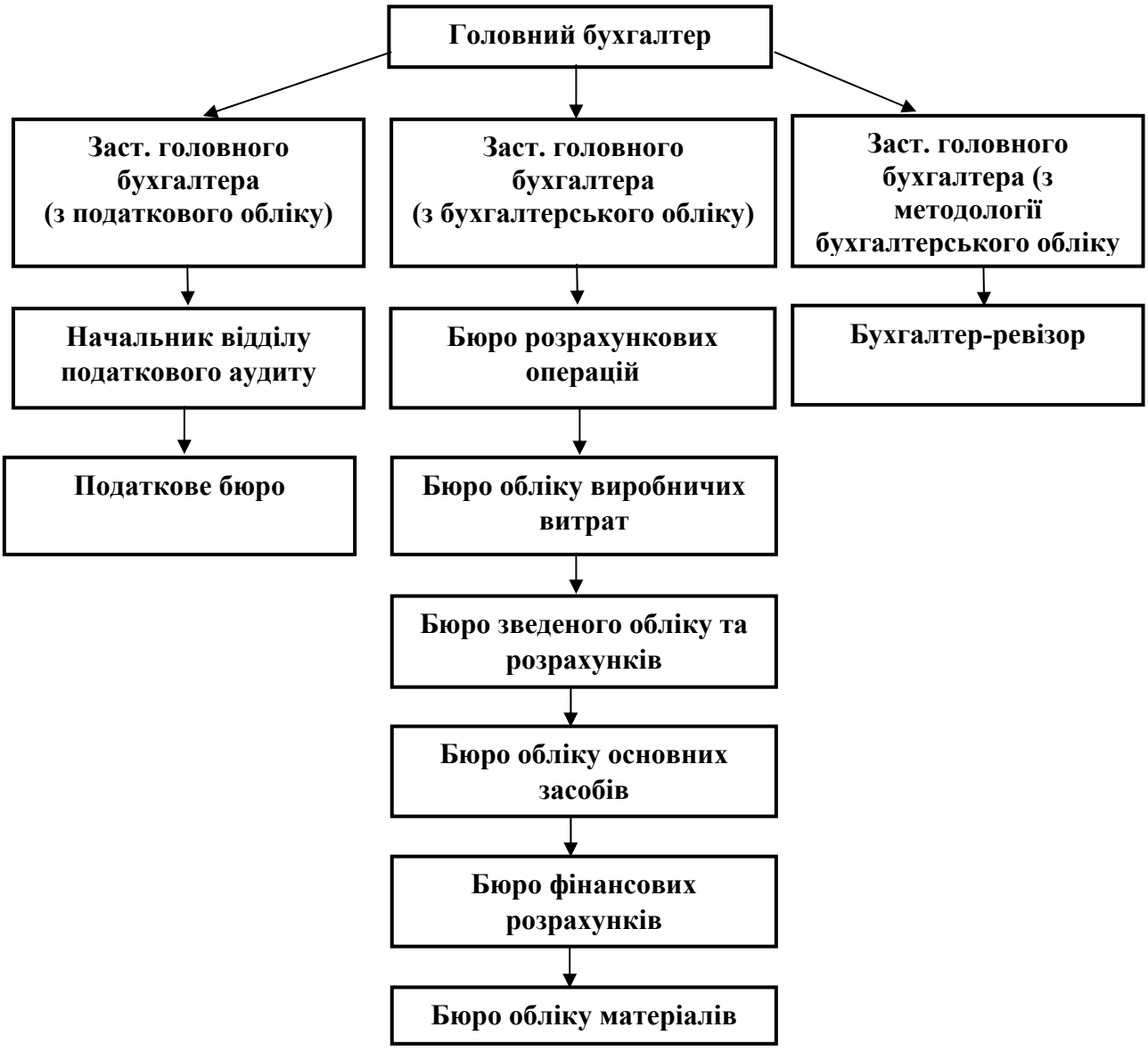

Рисунок 2.1 – Структура бухгалтерії

Підприємство при ведені первинного обліку основних засобів:

– застосовує типові форми, затверджені:

Наказом Міністерства від 29.12.95 р. № 352 [11].

Наказом Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818 «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» [8];

– у самостійно розроблених формах, які містять усі обов'язкові реквізити первинних документів або типових форм (п. 2.7 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Мінфіну від 24.05.95 р. № 88) [9].

При організації документального оформлення обліку основних засобів ТОВ «ЗТМК» керується Наказом Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку» [7]. Цим наказом Міністерство статистики затвердило типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які введені в дію з 1 січня 1996 р.

В основі обліку лежать принципи накопичення і систематизація даних первинних документів в облікових регістрах, які дозволяють забезпечити синтетичний і аналітичний облік коштів, джерел господарських операцій по всіх розділах бухгалтерського обліку. Хронологічні і систематичні записи господарських операцій здійснюються одночасно [41].

Далі перераховані первинні документи для обліку основних засобів на ТОВ «ЗТМК» таблиця 2.1 (Додатки А, Б, В, Г).

Таблиця 2.1 – Первинні документи для обліку основних засобів ТОВ «ЗТМК».

№	Назва форми
1	2
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів

Продовження таблиці 2.1

1	2
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних машин
ОЗ-5	Акт на установку, пуск, демонтаж будівельної машини
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів
ОЗ-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації по автотранспорту

Первинні документи для обліку основних засобів на ТОВ «ЗТМК» служать для :

- контролю за зберіганням основних засобів;
- своєчасним, правильним документальним відображенням в обліку надходження основних засобів, їх внутрішнього переміщення із цеху в цех, із складу в склад тощо,
- ефективне використання, вибуття (ліквідація, реалізація, безкоштовна передача);
- своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизація) основних засобів;
- відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів; виявлення зайвих та морально застарілих основних засобів.

На підприємстві ТОВ «ЗТМК» застосовується журнальна форма бухгалтерського обліку. В облікових регістрах, показники яких переносять в Головну книгу або в інші облікові регістри, роблять відповідну позначку про це у відповідному рядку регістру.

Головна книга використовується для узагальнення даних журналів, взаємної перевірки правильності записів за окремими рахунками і складання фінансової звітності. До Головної книги заносяться із журналів підсумки оборотів з кредиту рахунків. У Головній книзі відображаються: сальдо на

початок і кінець поточного місяця; обороти за поточний місяць за кредитом цього рахунку, які наводяться однією сумою; обороти за поточний місяць за дебетом цього рахунку, які наводяться сумою за кореспондуючими рахунками із журналів. Головна книга ведеться протягом календарного року. На кожний синтетичний рахунок у Головній книзі відводять окрему сторінку. Перевірку правильності записів у Головній книзі здійснюють підрахунком суми оборотів і сальдо за усіма рахунками Суми дебетових і кредитових оборотів, а також сальдо за дебетом і кредитом повинні бути відповідно рівні.

Підприємства для перевірки правильності складання облікових регістрів можуть застосовувати оборотну відомість за рахунками бухгалтерського обліку, яка складається з даних оборотів на рахунках бухгалтерського обліку Головної книги після занесення до неї оборотів із усіх журналів. Відомості аналітичних даних заповнюються, як правило, після складання Журналів – регістрів синтетичного обліку. Облікова політика підприємства повинна відповідати принципу послідовності й передбачати постійне (з року в рік) стабільне її застосування, тому на ТОВ «ЗТМК» розроблений та впроваджений Наказ про облікову політику підприємства. Наказ про облікову політику – це документ внутрішнього користування, який підписують особи, що мають право першого та другого підпису. Наказом про облікову політику повинні керуватися всі особи, пов'язані у своїй діяльності з вирішенням питань, що визначаються обліковою політикою: керівник підприємства, бухгалтер; працівники всіх підрозділів, що відповідають за складання, виконання та своєчасне подання первинних документів в бухгалтерію [2].

Отже, ТОВ Запорізький титано-магнієвий комбінат є потужним підприємством з великою історією. Організація діяльності залежить від виконавчого органу, якому належить вирішення всіх питань, пов’язаних з управлінням поточною діяльністю товариства. Бухгалтерський облік на

досліджуваному підприємстві ведеться відповідно до законодавчих та нормативних актів України.

2.2 Облік і оподаткування основних засобів ТОВ «ЗТМК»

Ключовим ресурсом будь-якого виробничого підприємства є основні засоби (ОЗ), збереження та ефективність використання яких є важливим завданням для менеджменту. Щоб реально представляти фінансове становище, підприємству необхідно мати достовірні дані про все майно, що знаходиться в розпорядженні даної організації: про його обсяги, стан, правильність його оцінки. Згідно до наказу про облікову політику ТОВ «ЗТМК» на підставі вимог ст. 10 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку і фінансових звітів перед складанням річної фінансової звітності та в інших випадках, передбачених законодавством, проводять інвентаризацію активів і зобов'язань.

Інвентаризацію проводять відповідно до «Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів та розрахунків», затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 р. Для проведення інвентаризації створюють комісію , що постійно діє.

Встановлена межа суттєвості з відображення переоцінки і зменшення корисності об'єктів обліку – 10 % відхилення залишкової вартості об'єктів обліку від їх справедливої вартості. Для складання фінансової звітності межа суттєвості встановлюється у розмірі 100 грн.

Наказ про облікову політику визначає методи оцінки, обліку і процедури, які застосовують всі структурні підрозділи підприємства. Визнання, оцінку та облік основних засобів здійснюють відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби». Активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких перевищує один рік (або операційний цикл,

якщо він довший за рік) і вартістю більш 20000,00 грн, обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби «. Відповідно до п.7 П(С)БО 7 «Основні засоби» одиницею обліку основних засобів е об'єкт основних засобів.

Згідно до облікової політики застосовують наступні методи нарахування амортизації:

– основних засобів (окрім інших необоротних матеріальних активів) – прямолінійний;

– МНМА з терміном експлуатації понад календарний рік і вартістю до 2500,00 грн. – 100 % їх вартості в першому місяці використання об'єкту.

Амортизаційні відрахування використовують на капітальні ремонти.

Для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об’єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів із одного підрозділу підприємства в інший, для оформлення передачі основних засобів зі складу (із запасу) в експлуатацію використовують на ТОВ «ЗТМК» «Акт приймання-передачі» (Додаток А).

Акт на списання основних засобів на ТОВ «ЗТМК» застосовують для оформлення вибуття основних засобів при повному або частковому їх списанні. Потім фактичні залишки майна звіряються з даними бухгалтерського обліку.

З метою ведення обліку основних засобів, для групового обліку однотипних об’єктів основних засобів, котрі надійшли в використання протягом одного календарного місяця, а також об’єктів одного виробничо-господарського призначення, технічної характеристики та вартості застосовують «інвентарну картку обліку основних засобів» (форма ОЗ-6).

Для щорічного контролю та перевірки основних засобів складають «інвентарний список основних засобів» ОЗ-9, який використовують для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально відповідальних особах. Дані пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їх знаходження (експлуатації) повинні

бути тотожні записам в інвентарних картках обліку основних засобів, що ведуться в бухгалтерії.

Кореспонденція рахунків, що використовується для обліку руху основних засобів на ТОВ «ЗТМК» наведена у таблицях 2.2–2.4.

Придбані за грошові кошти основні засоби (ОЗ) зараховують на баланс за первісною вартістю, яка включає витрати, перелічені в п. 8 П(С)БО 7 [24].

Таблиця 2.2 – Придбання ТОВ «ЗТМК» основних засобів за національну валюту

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Перераховано попередню оплату за об’єкт ОЗ	371	311	360 000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644	60 000
3	Отримано вантажний автомобіль від постачальника	152	631	300 000
4	Відображено суму ПДВ, пов’язану з придбанням ОЗ	644	631	60 000
5	Зараховано залишки за рахунками	631	371	360 000
6	Оплачено інші витрати, пов’язані з придбанням ОЗ	377	311	3000
7	Віднесено на збільшення первісної вартості ОЗ витрати,пов’язані з його придбанням	152	377	3000
8	Введено ОЗ в експлуатацію	105	152	303 000
9	Зменшено залишок на позабалансовому рахунку 09 на суму амортизації, використану на капітальні інвестиції	-	09	303 000
10	Відображено нарахування амортизації у місяці, що настає за місяцем, у якому об’єкт введено в експлуатацію, у сумі 2375 грн.	93	131	2375
11	Збільшено залишок на позабалансовому рахунку 09 на суму нарахованої за місяць амортизації (2375 грн.)	09	-	2375

При безоплатному отриманні основних засобів на ТОВ «ЗТМК» відбувається збільшення капіталу підприємства. Цю операцію відображають за кореспонденцією рахунків, що наведена у таблиці 2.3

Таблиця 2.3 – Безоплатно отриманні основні засоби ТОВ «ЗТМК»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Оприбутковано на баланс безоплатно отриманий основний засіб	152	424	15000
2	Введено основний засіб в експлуатацію	10	152	17000
3	Нараховано амортизацію основного засобу	92	131	354
4	Відображено дохід пропорційно нарахованій амортизації	424	745	313
5	Списано доходи і витрати на фінансовий результат	791	92	354
		745	791	313

Безоплатно отримані основні засоби підлягають амортизації. Нараховують її починаючи з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт став придатним для корисного використання. Одночасно з нарахуванням амортизації зменшують залишок додаткового капіталу, визнаючи дохід (Дт 424 – Кт 745 «Дохід від безоплатно отриманих активів»). Тобто в міру нарахування доходу амортизації) величина додаткового капіталу зменшуватиметься.

Час від часу підприємство стикається з необхідністю продавати деякі зі своїх основні засоби. За частотою списання з балансу саме ця причина є найбільш частою. Важливо правильно проводити цю процедуру і коректно відображати її в податковому і бухгалтерському обліку. Продаючи актив, організація отримує прибуток, яку потрібно правильно врахувати при обчисленні оподаткування. Для прикладу наведено проводку з продажу автомобіля (таблиця 2.4)

Таблиця 2.4 – Продаж основних засобів ТОВ «ЗТМК»

з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
1	Переведено автомобіль до складу необоротних активів, утримуваних для продажу (300000,00 грн. – 130000,00 грн.)	286	105	170000,00
2	Списано суму нарахованого зносу за об'єктом	131	105	130000,00

Продовження таблиці2.4

1	2	3	4	5
3	Передано покупцю об’єкт ОЗ	377	712	204000,00
4	Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ виходячи з договірної вартості	712	641	34000,00
5	Нараховано податкові зобов’язання на суму перевищення балансової вартості на початок місяця реалізації над договірною вартістю ((175000,00 грн. – 170000,00 грн.) х 20 % : 100 %)*	949	641	1000,00
6	Списано балансову вартість проданого об’єкта ОЗ	943	286	170000,00
7	Отримано оплату від покупця за об’єкт ОЗ	311	377	204000,00
8	Віднесено на фінансовий результат:			
	– суму доходу від продажу об’єкта ОЗ	712	791	170000,00
	– балансову вартість проданого об’єкта ОЗ	791	943	170000,00
	– суму нарахованого ПДВ від суми перевищення мінбази над договірною вартістю	791	949	1000,00

Для продажу основного засобу необхідно виконати перепродажну підготовку, а саме: нарахувати знос ,перевести до складу активів.Далі відбуватися передача основного засобу новому власнику з нарахуванням ПДВ, списання собівартості та отримання оплати

У процесі експлуатації основних засобів поступово зношуються, внаслідок чого робляться непридатними деталі, виходять з ладу механізми, руйнуються конструкції тощо. І тоді, щоб продовжити час роботи основних засобів, здійснюють їх ремонт. Крім того, підприємство може прийняти рішення поліпшити первісні властивості основних засобів з метою їх ефективнішої експлуатації. Ремонт можуть проводити силами власних ремонтних цехів, або за допомогою підрядної організації (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Поточний ремонт об’єкта основних засобів підрядним способом та господарським способом ТОВ «ЗТМК»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		
		Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5
1	Перераховано передоплату за ремонтні роботи, виконані підрядною організацією	371	311	15000,00

Продовження таблиці2.5

1	2	3	4	5
2	Відображено податковий кредит з ПДВ (отримано зареєстровану в ЄРПН податкову накладну)	641	644	2500,00
3	Підписано акт виконаних робіт з підрядною організацією і відображено витрати з ремонту адміністративної будівлі	92	631	12500,00
4	Списано суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	644	631	2500,00
5	Відображено залік заборгованостей	631	371	15000,00
6	Списано «ремонтні» витрати на фінансовий результат	791	92	12500,00
Поточний ремонт об’єкта ОЗ господарським способом				
1	Списано вартість запасних частин, використаних при проведенні ремонту автомобіля	93	207	4000,00
2	Нараховано заробітну плату автомеханіка, зайнятого ремонтом	93	661	1400,00
3	Нараховано ЄСВ на заробітну плату автомеханіка	93	651	308,00
4	Списано «ремонтні» витрати на фінансовий результат	791	93	5708,00

Проведення ремонтів і поліпшень має бути документально оформлене.

Витрати, пов’язані з проведенням ремонтних заходів, які зумовили підвищення якісних характеристик об’єкта ОЗ і отримання в майбутньому економічних вигід у більшому обсязі, ніж первісно очікувалося, відносять на збільшення первісної вартості об’єкта ОЗ.

Витрати, що здійснюються для підтримки об’єкта ОЗ у робочому стані й отримання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигід від його використання, включають до складу витрат.

На період проведення реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання і консервації об’єкта ОЗ нарахування амортизації за таким об’єктом призупиняють. За ремонтами і поліпшеннями невиробничих об’єктів ОЗ розраховують «податково-прибуткові» різниці.

Шляхами вибуття основних засобів на ТОВ «ЗТМК» є ліквідація та продаж. У випадку продажу основних засобів продажна вартість об'єкту порівнюється з її залишковою вартістю. В результаті може виникнути така ситуація – продажна вартість об'єкта дорівнює, перевищує або ж нижча за його залишкову вартість При цьому фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів визначається шляхом вирахування з доходу від

вибуття основних засобів їх залишкової вартості. Необхідність ліквідації основних засобів на ТОВ «ЗТМК» виникає, як правило, внаслідок їх повного фізичного або морального зносу, а також аварій, пожеж та ін. Якщо об'єкти не підлягають відновленню, або ж воно економічно недоцільно, відбувається списання та подальша ліквідація (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Ліквідація основних засобів ТОВ «ЗТМК»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Списано знос ліквідаційного об’єкта	131	10	55000
2	Списано залишкова вартість об’єкта	976	10	10000
3	Відображено доходи від ліквідації об’єкта	20	746	15000
Віднесено на фінансовий результат				
4	Доходи	746	79	15000
5	Витрати	79	976	10000

Якщо підприємство здійснює ліквідацію об’єкта ОЗ, то внаслідок проведення такої операції воно повинно здійснити коригування фінансового результату до оподаткування на відповідні різниці. Порядок такого коригування визначено ст. 138 Податкового кодексу, а саме:у разі ліквідації окремого об’єкта ОЗ на суму його залишкової вартості, визначеної відповідно до національних ПБО, фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму залишкової вартості окремого об’єкта ОЗ, визначеної з урахуванням положень зазначеної статті, слід зменшити фінансовий результат до оподаткування у разі ліквідації такого. Таким чином, у цьому випадку йдеться про залишкову вартість об’єкта ОЗ, визначену в податковому обліку.

Отже,щоб реально представляти фінансове становище, підприємству необхідно мати достовірні дані про все майно, що знаходиться в розпорядженні даної організації: про його обсяги, стан, правильність його

оцінки. Тому у розділі відобразили проводки продажу, придбання, ліквідації, ремонту основних засобів,кореспонденції рахунків на безоплатно отримані основні засоби. Розглянули методи проведення інвентаризації на підприємстві та документи за якими відбувається рух у складі основних засобів на ТОВ «ЗТМК».

2.3 Фінансовий аналіз ТОВ «ЗТМК»

Фінансовий аналіз є частиною аналізу фінансово-господарської діяльності. Сутність фінансового аналізу полягає в оцінці і прогнозуванні фінансового стану підприємства на основі даних фінансової звітності та обліку, а також у виявленні потенційних можливостей підвищення ефективності використання капіталу та сталого розвитку господарюючого суб'єкта [31].

Для проведення аналізу фінансового стану підприємства використаємо показники фінансової звітності:

- Баланс підприємства (форма №1) за 2017-2019 роки (Додатки Д, Ж, К);
- Звіт про фінансові результати (форма №2) за 2017-2019 роки (Додатки Е, З, Л).

Для аналітичного аналізу статей активу і пасиву балансу використовують прийоми горизонтального і вертикального аналізу (таблиці 2.7–2.8.).

Таблиця 2.7 – Аналіз статей активу балансу ТОВ «ЗТМК» за 2017–2019 роки

Актив балансу	На 31.12.2017		На 31.12.2018		На 31.12.2019		Абсолютне відхилення тис. грн.		Темп росту, %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2018 – 2017 р.	2019 – 2018 р.	2018/2017 *100%	2019/2018 *100%
1	4	5	6	7	8	9	11	12	14	15
1. Майно – всього	1879833	100,0	1849147	100,0	1882576	100,0	-30686	33429	98,4	101,8
1.1 Необоротні активи	436012	23,2	437020	23,6	466787	24,8	1008	29767	100,2	106,8
1.2 Оборотні активи:	1443821	76,8	1412127	76,4	1415789	75,2	-31694	3662	97,8	100,3
1.2.1 Запаси	582323	31,0	595166	32,2	568543	30,2	12843	-26623	102,2	95,5
1.2.2 Дебіторська заборгованість	407634	21,7	379928	20,5	408532	21,7	-27706	28604	93,2	107,5
1.2.3 Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2.4 Витрати майбутніх періодів	50	0,0	8	0,0	87	0,0	-42	79	16,0	1087,5
1.2.5 Гроші та їх еквіваленти	398000	21,2	397824	21,5	382469	20,3	-176	-15355	100,0	96,1
1.2.6 Інші оборотні активи	55814	3,0	39201	2,1	56158	3,0	-16613	16957	70,2	143,3

Таблиця 2.8 – Аналіз статей пасиву балансу ТОВ «ЗТМК» за 2017-2019 роки

Пасив балансу	На 31.12.2017		На 31.12.2018		На 31.12.2019		Абсолютне відхилення, тис. грн.		Темп росту, %	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	2018 – 2017 р.	2019 – 2018 р.	2018/2017 *100%	2019/2018 *100%
1	4	5	6	7	8	9	11	12	14	15
1. Джерела майна –всього	2266389	100	1849213	100	1882600	100	-417176	33387	81,6	101,8
1.1 Власний капітал	1356368	59,8	1264747	68,4	1072250	57,0	-91621	-192497	93,2	84,8
1.2 Позиковий капітал:	637586	28,1	367879	19,9	584705	31,1	-269707	216826	57,7	158,9
1.2.1 Довгострокові зобов'язання	10	0,0	1	0,0	0	0,0	-9	-1	10,0	0,0
1.2.2 Кредиторська заборгованість і поточні зобов’язання	637576	28,1	367878	19,9	584705	31,1	-269698	216827	57,7	158,9
1.2.3 Короткострокові кредити і позики	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3 Поточні забезпечення	18320	0,8	11491	0,6	15166	0,8	-6829	3675	62,7	132,0
1.4 Доходи майбутніх періодів	645	0	0	0	0	0	-645	0	0	0
1.5 Інші поточні зобов'язання	253470	11,2	205096	11,1	210479	11,2	-48374	5383	80,9	102,6

На ТОВ «ЗТМК» показник джерела майна майже не змінився, це свідчить про застій розвитку підприємства. У 2017 рік на балансі підприємства нараховувалось необоротних активів на суму 436012,00 тис. грн., а в 2018 році сума необоротних активів склала 437020,00 тис. грн. Але в2019 році в порівняні з 2018 роком сума необоротних активів збільшилась на 29 767 тис. грн., темп росту склав 6,8%.

Оборотні активи підприємства в 2017 році на кінець звітного періоду склали 1443821,00 тис. грн., за період з 2017 до 2019 року сума оборотних активів зменшилась на 1,9 %. Такі зміни відбулися переважно за рахунок зменшення запасів в 2019 році на 26 623 тис. грн., порівняно з 2018 роком, темп спаду склав 4,5 %, та зменшення грошових запасів в 2018 році на15 355 тис. грн. порівняно з 2018 роком.

У 2018 року один з найбільших внесків у формування оборотних активів підприємства внесли кошти у розрахунках, а саме дебіторська заборгованість. На кінець звітного періоду при зменшенні абсолютного значення на 27706 тис. грн., зменшення дебіторської заборгованості свідкує про поліпшення розрахунків підприємства з покупцями та іншими дебіторами. Але на протязі 2019 року вона збільшилась на 28604 тис. грн. і складає в абсолютних величинах 408532 тис. грн.

Структура оборотних і необоротних активів балансу підприємства ТОВ «ЗТМК» за звітними періодами 2017–2019 років наведена на рисунках 2.2–2.4.

Проаналізувавши структуру оборотних і необоротних активів можна дійти висновку, що фінансовий стан ТОВ «ЗТМК» за періоди 2017–2019 років змінився не суттєво. У 2017 році в структурі активів балансу оборотні активи займали – 31 %, а необоротні – 69 %. В 2018 році ситуація майже не змінилась, в структурі активів частка оборотних активів становила 32 %, та відповідно частка необоротних активів – 68 %. У 2019 році ситуація схожа з попередніми роками. Це свідчить про те, що діяльність підприємства не розвивається, що насамперед є результатом впливу наслідків світової фінансової кризи.

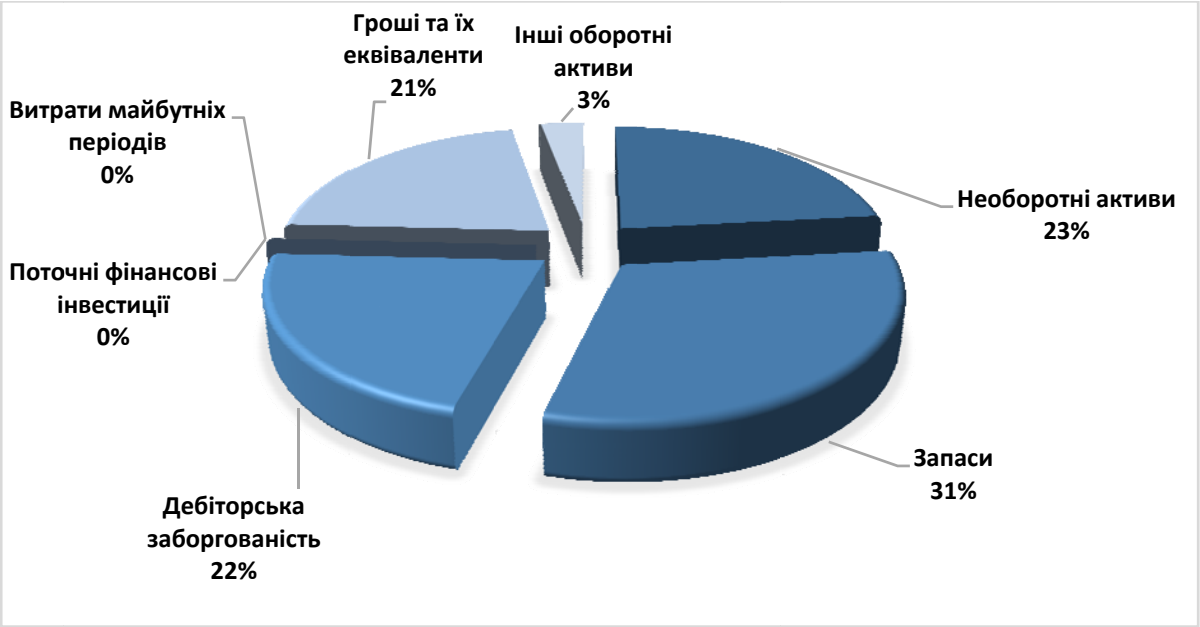

Рисунок 2.3 – Структура оборотних і необоротних активів балансу за 2017 рік

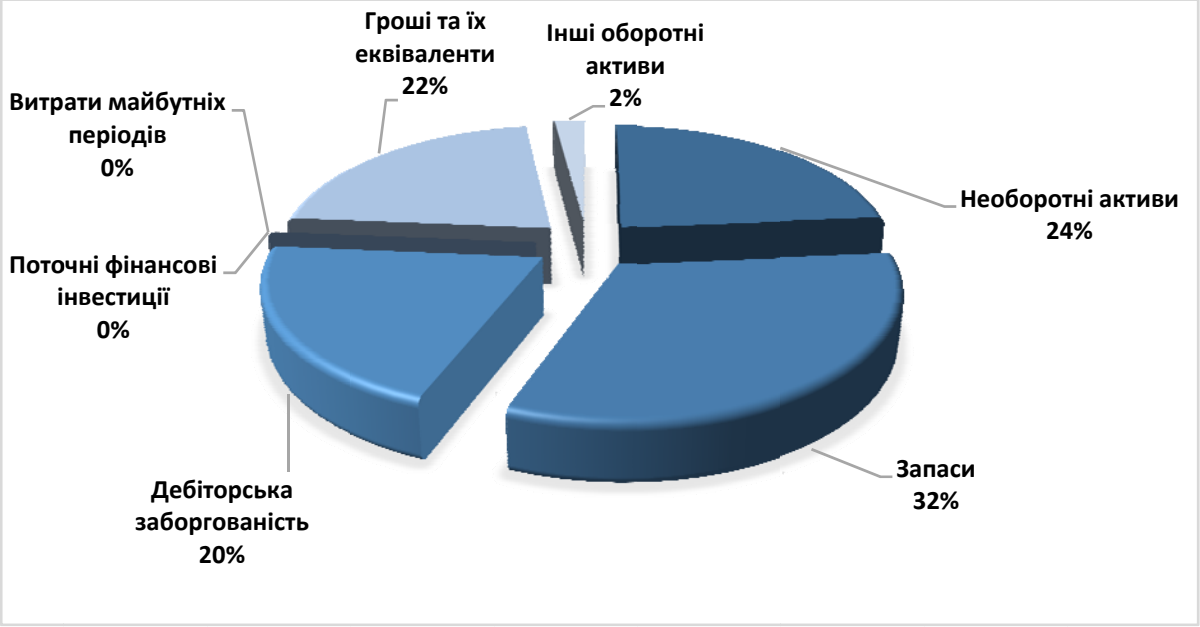

Рисунок 2.4 – Структура оборотних і необоротних активів балансу за 2018 рік

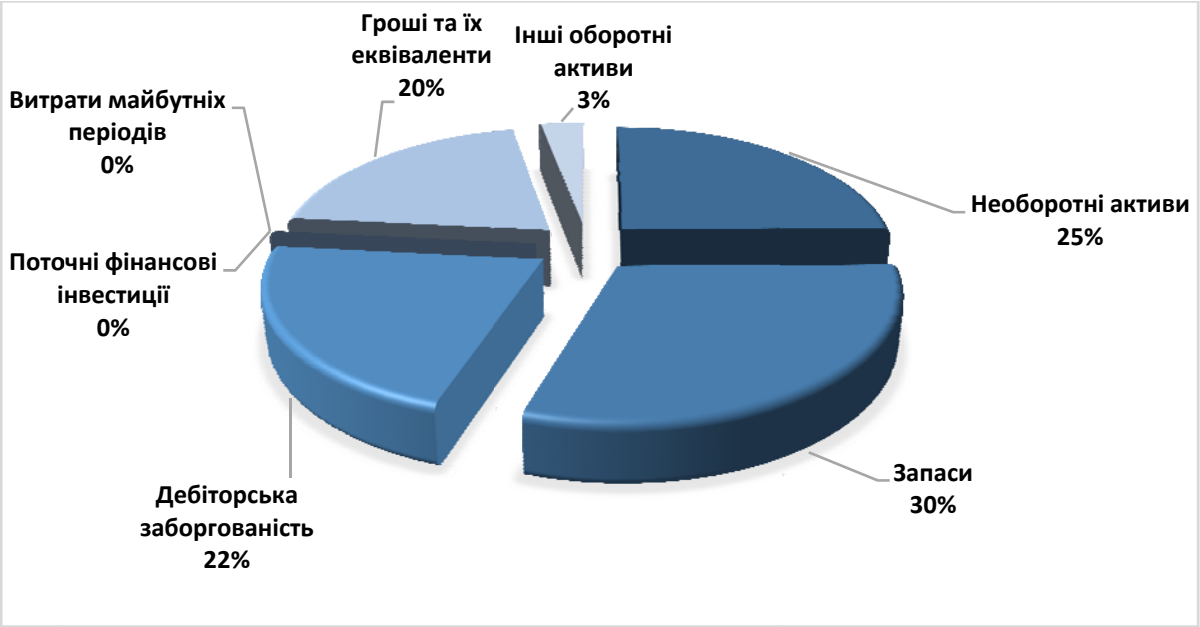

Рисунок 2.5 – Структура оборотних і необоротних активів балансу за 2019 рік

Для оцінки майнового стану ТОВ «ЗТМК» також необхідно проаналізувати пасиви підприємства, для цього також побудуємо діаграму структури пасивів балансу (рисунки 2.5–2.7)

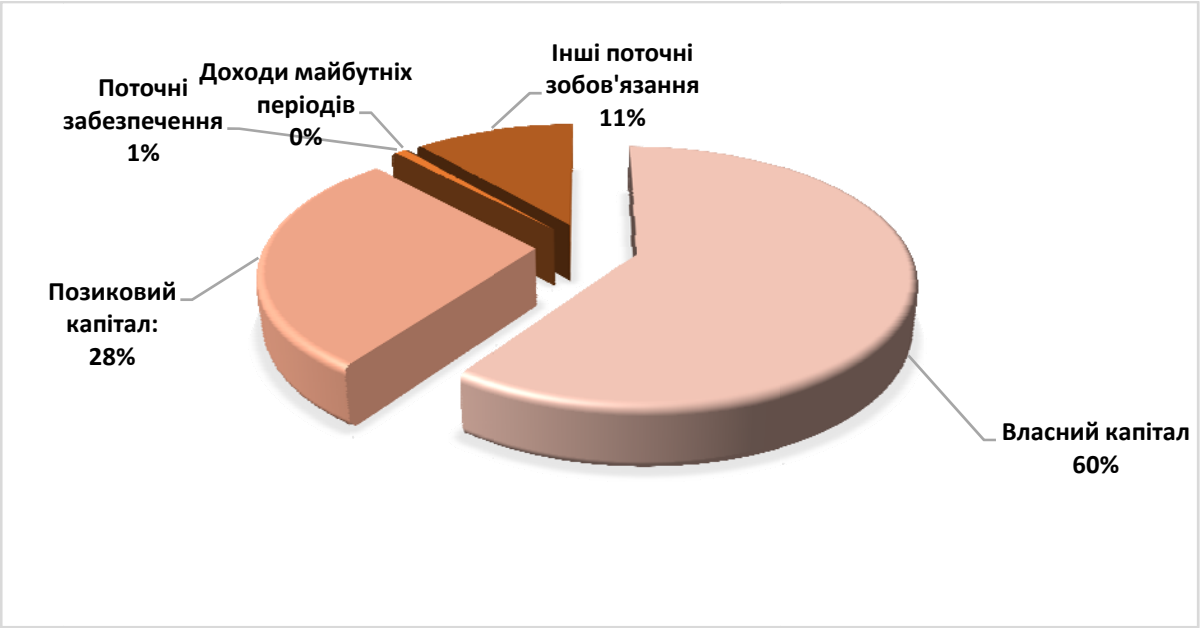

Рисунок 2.6 – Структура пасивів балансу за 2017 рік

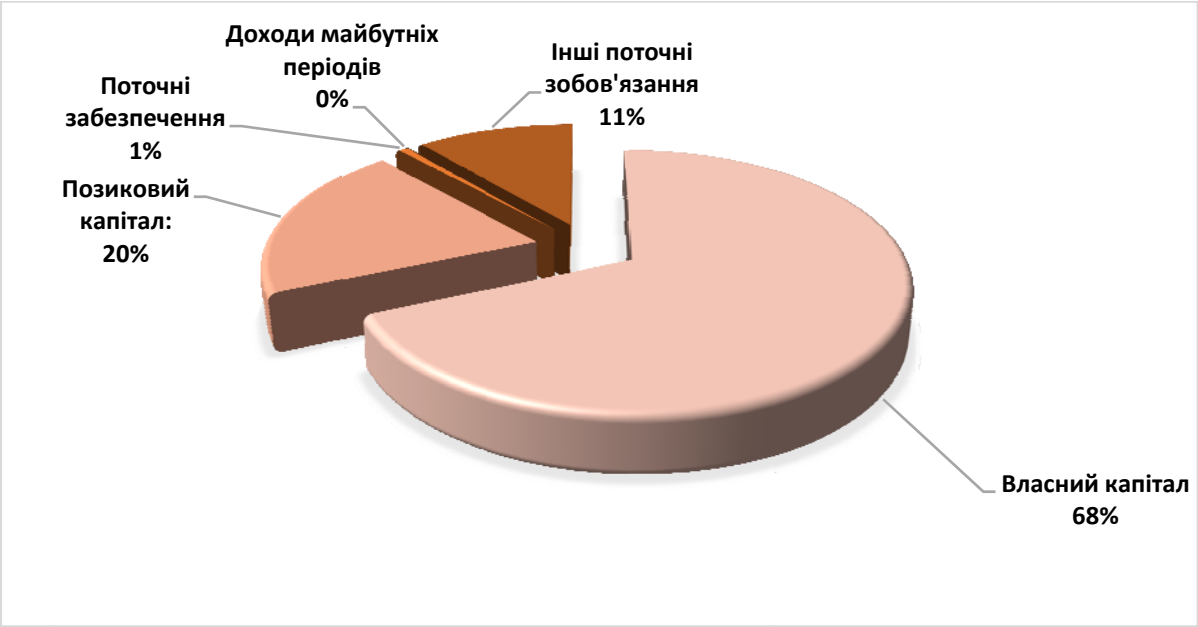

Рисунок 2.7 – Структура пасивів балансу за 2018 рік

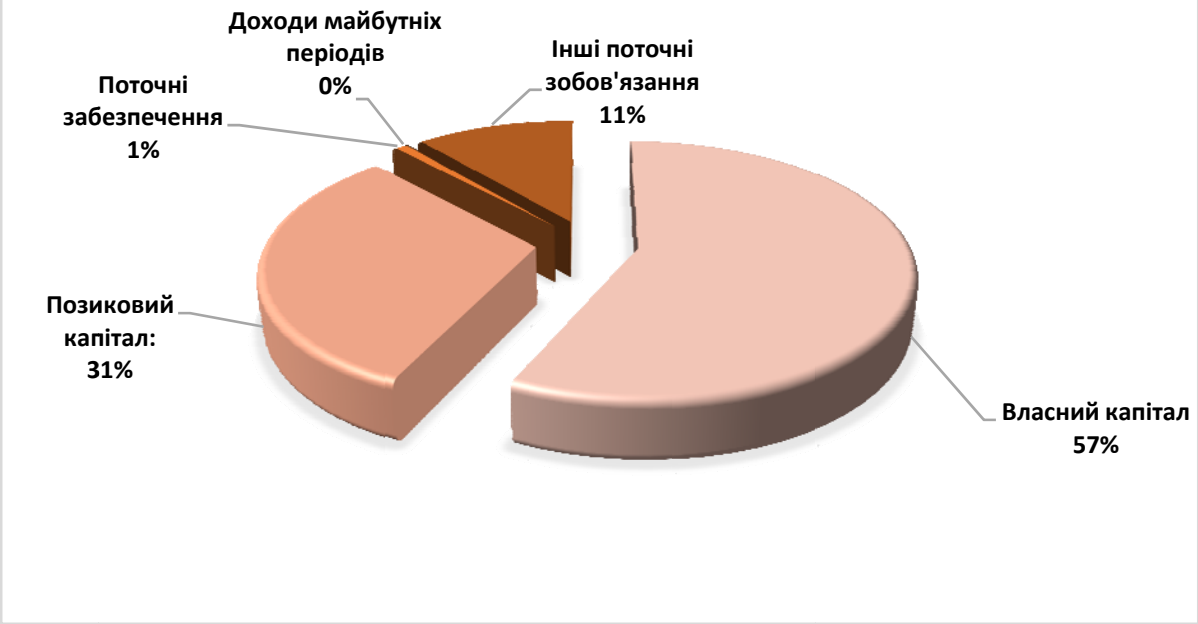

Рисунок 2.8 – Діаграма пасивів балансу за 2019 рік

В 2017 році частка власного капіталу у структурі пасивів складала 60 %, протягом 2018 року збільшилась до 68 %, що було зумовлено зменшенням позикового капіталу з 28% до 20%. Але в період 2019 року відбувається різке скорочення власного капіталу до 57% та зростання позикового капіталу до 31%.

Така динаміка формування майна підприємства є ознакою зниження фінансової стійкості підприємства. В іншому ситуація залишалася стабільною.

Оцінка фінансового стану дає можливість керівництву підприємства визначити платоспроможність (ліквідність, рентабельність) і спрогнозувати, спланувати роботу таким чином, щоб досягти найкращих результатів.

Важливим поняттям для ведення бізнесу є ліквідність. Ліквідність характеризує здатність підприємства швидко перетворити активи на гроші.

Ліквідність підприємства в короткостроковому періоді визначається його можливостями покрити свої короткострокові зобов'язання. Під короткостроковим періодом умовно розуміють строк до одного року, хоча іноді він також ототожнюється з операційним циклом [27].

Існує декілька ступенів ліквідності. Недостатня ліквідність, як правило, означає, що підприємство не може скористатися вигідними комерційними можливостями, що виникають. На цьому рівні недостатня ліквідність означає, що немає свободи вибору, і це обмежує свободу дій керівництва.

Більш значна нестача ліквідності свідчить про те, що підприємство не може оплатити свої поточні борги та зобов'язання. Це може призвести до інтенсивного продажу довгострокових вкладень та активів, а в найгіршому випадку – до неплатоспроможності та банкрутства.

Для власників підприємства недостатня ліквідність може означати зменшення прибутковості, втрату контролю та часткову або повну втрату вкладень капіталу. У випадку, коли власники несуть необмежену відповідальність, їх збитки можуть навіть перевищити початкові вкладення.

Для кредиторів недостатня ліквідність боржника може свідчити про затримку у сплаті процентів та основної суми боргу. Поточний стан ліквідності підприємства може також вплинути на відносини з покупцями (клієнтами) та постачальниками товарів та послуг. Такі зміни можуть призвести до неспроможності підприємства виконати умови контрактів та призвести до втрати зв'язків з постачальниками.

Оцінка рівня платоспроможності проводиться за даними балансу на основі характеристики ліквідності оборотних засобів, тобто з урахуванням часу, необхідного для перетворення їх на готівку. Для зручності проведення аналізу використовують баланс, у якому однорідні за складом елементи балансових статей об'єднані в окремі групи: нерухоме майно, поточні активи тощо [37].

Найбільш узагальнюючим показником є коефіцієнт ліквідності – відношення поточних активів, тобто всіх оборотних засобів, до короткострокових зобов'язань. Цей показник, як правило, перевищує одиницю і відображує, наскільки ліквідна вартість оборотних засобів більша за платіжні зобов'язання. Негативним сигналом слід вважати величину коефіцієнта ліквідності менше одиниці. Це свідчить, що підприємство має заборгованість, яка перевищує рівень його оборотних засобів. Таке підприємство вважається банкрутом і може бути ліквідоване, а його майно – реалізоване [37].

Ось чому ліквідності надається таке важливе значення. Якщо підприємство не може погасити свої поточні зобов'язання по мірі того, як наступає строк їх оплати, його подальше існування ставиться під сумнів. Це відсуває всі інші показники діяльності підприємства на другий план [34].

Розглянемо та проаналізуймо показник ліквідності ТОВ «ЗТМК» в таблицях 2.9 – 2.10.

Таблиця 2.9 – Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ЗТМК» за 2017–2019 роки

Група активів	Сума, тис. грн.			Група пасивів	Сума, тис. грн.			Платіжний надлишок (+) або нестача (–) (тис. грн.)		
	2017 рік	2018 рік	2019 рік		2017 рік	2018 рік	2019 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
А1	398000	397824	382469	П1	582532	338734	534993	-184532	59090	-152524
А2	705432	668518	555589	П2	0	0	0	705432	668518	555589
А3	340389	345785	477731	П3	10	1	0	340379	345784	477731
А4	436012	437020	466787	П4	1356368	1264747	1072250	-920356	-827727	-605463

Складаємо співвідношення за групами пасивів та активів та отримуємо наступні нерівності (табл. 2.7).

Таблиця 2.10 – Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ЗТМК» за 2017-2019 роки

2017 рік	2018 рік	2019 рік
$А_1 \leq П_1$	$А_1 \geq П_1$	$А_1 \leq П_1$
$А_2 \geq П_2$	$А_2 \geq П_2$	$А_2 \geq П_2$
$А_3 \geq П_3$	$А_3 \geq П_3$	$А_3 \geq П_3$
$А_4 \leq П_4$	$А_4 \leq П_4$	А4 ≤ П4

За даними таблиць 2.9–2.10 можна дійти висновку, що протягом 2017–2019 рр. баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується перша умова ліквідності ($А1 \geq П1$), тобто у підприємства не достатньо абсолютно ліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань.

Друга умова ліквідності виконується ($А2 \geq П2$), тобто власних оборотних активів, які дозволяють підприємству підтримувати певну стійкість, достатньо. Умова ($А3 \geq П3$) виконується, що свідчить про високий рівень перспективної платоспроможності, про наявність у підприємства достатнього обсягу запасів, товарів та інших активів.

Постійні пасиви підприємства значно менші ніж активи, що важко реалізуються, що свідчить про не виконання балансуючої рівності А4≤П4 та відсутність мінімальної фінансової стійкості.

У сучасному бухгалтерському обліку існує багато методик аналізу фінансового стану згідно розрахунку фінансових показників. Відповідно до методичних рекомендацій, запропонованих аудиторською палатою України, та Положення «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств,що підлягають приватизації» можна розраховувати наступні групи аналітичних коефіцієнтів (табл. 2.8) [5].

Розглянемо основні визначення та поняття для аналізу ліквідності та фінансової стійкості.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, або грошової платоспроможності визначається як відношення грошових коштів і короткострокових інвестицій до суми поточних зобов'язань. Чим вищий цей коефіцієнт, тим більша вірогідність погашення боргів [37].

Коефіцієнт швидкої ліквідності або розрахункової платоспроможності (оскільки залучаються засоби активів у розрахунках) – це відношення суми грошових засобів, короткострокових фінансових інвестицій, короткострокової дебіторської заборгованості, готової продукції і товарів відвантажених до суми поточних фінансових зобов'язань [37].

Коефіцієнт поточної ліквідності – це коефіцієнт,який відображає наскільки оборотні активи забезпечують поточні пасиви. Перевищення оборотних активів над поточними пасивами створює резервний запас для компенсації витрат підприємства при розміщенні та ліквідації всіх оборотних активів.

Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу – характеризує ту частину власних оборотних коштів, що знаходиться у формі грошових коштів і цінних паперів, що швидко реалізуються, тобто коштів, що мають абсолютну ліквідність. Значення показника може перебувати від 0 до 1. Зростання показника в динаміці розглядається як позитивна тенденція [35].

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (показник забезпечення оборотних активів власними коштами) – відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії [35].

Таблиця 2.11– Коефіцієнти для аналізу фінансового стану ТОВ ЗТМК за 2017 – 2019 роки.

	2017	2018	2019	Нормативне значення показника	Темп росту, %	
					2018/2017 *100%	2019/2018 *100%
Аналіз ліквідності						
Коефіцієнт поточної ліквідності	2,48	4,17	2,65	≥1–2	168,20	63,48
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,89	3,15	1,75	≥0,7–1,5	166,19	55,70
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,68	1,17	0,71	>0,2	171,90	60,87
Загальний показник ліквідності балансу	1,46	2,47	1,50	≥1	168,54	60,87
Аналіз фінансової стійкості						
Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,64	0,59	0,61	≥0,1	91,95	103,39
Коефіцієнт маневреності функціонального капіталу	0,40	0,32	0,54	збільшення	81,51	168,37

Динаміка показників ліквідності та фінансової стійкості наведена на рисунках 2.8–2.9.

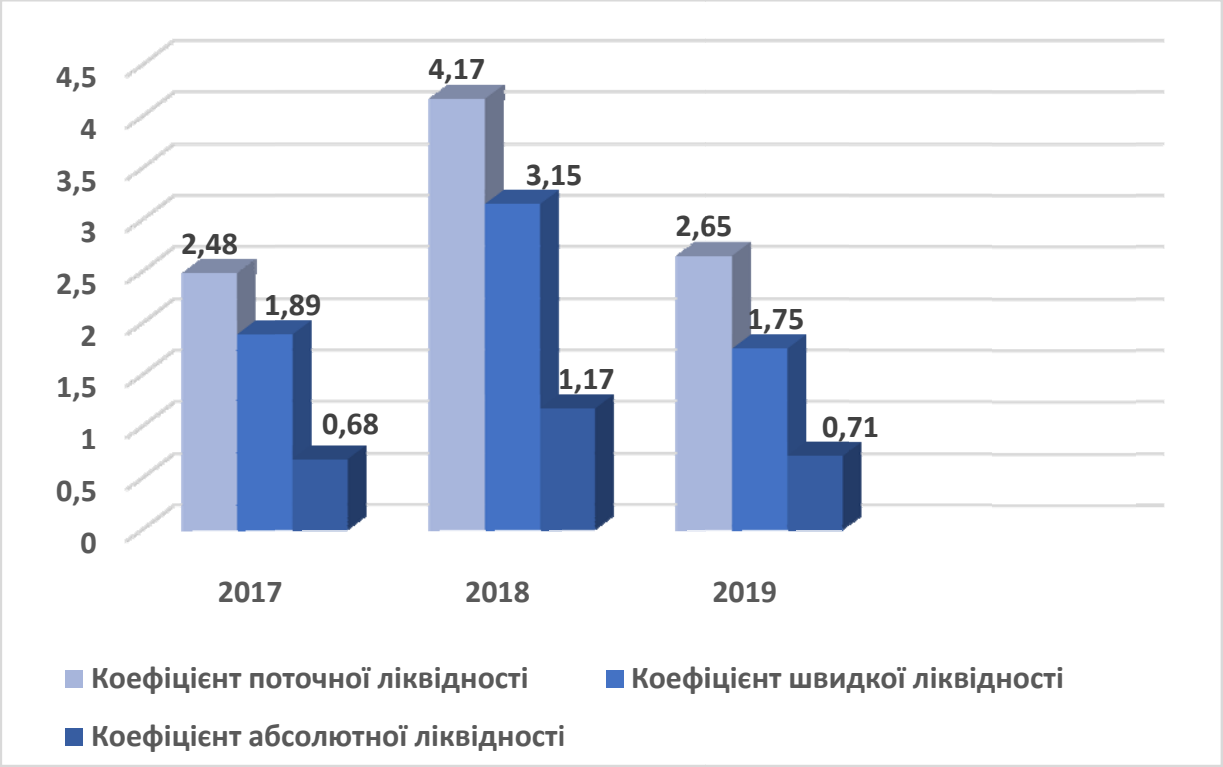

Рисунок 2.9 – Структура динаміки показників ліквідності за три роки

Аналіз ТОВ «ЗТМК» свідчить, про те,що у підприємства не стабільний рівень ліквідності, показники ліквідності в 2019 році в два рази менші ніж в попередні роки. Коефіцієнт поточної ліквідності перевищує норму та на протязі трьох років, це означає спроможність підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Значення цього показника було поза межами нормативного значення(≥1–2),в 2017 році – 2,48, у 2018 році коефіцієнт зріс до 4.17, в 2019 році знов знизився до 2,65.Динаміка коефіцієнта швидкої ліквідності у досліджуваному періоді свідчить, що підприємство спроможне покрити короткострокові зобов'язання, з допомогою високоліквідних активів.

За іншими коефіцієнтами фінансове становище підприємства – задовільне.

Рисунок 2.10 – Структура динаміки показників фінансової стійкості за три роки

Можна підвести підсумок, що у підприємства недостатньо коштів для покриття його розрахунків з кредиторами, погашення короткострокових зобов'язань тобто здатність ліквідувати (погасити) заборгованість наявними засобами. Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості свідчить про те, що фінансовий стан підприємства нестабільний. Тому необхідно сформулювати стабілізаційні заходи для поліпшення цієї ситуації, які можуть полягати у зменшенні поточних зобов’язань, збільшенні джерел власного капіталу та залученні більш довгострокових інвестицій з метою розширення виробництва.

Для визначення ефективності вкладення коштів і раціональність їх використання необхідно провести аналіз рентабельності підприємства.

Рентабельність – це інтегральний показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання прибутку у короткостроковій перспективі, і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства. У такому визначенні підкреслено у яких випадках рентабельність є дійсно критерієм

економічної ефективності діяльності підприємства, а також враховано, що різні показники рентабельності можуть свідчити про ефективність різних ділянок роботи менеджменту. На даний час в економіці спостерігаються складні кризові процеси. В таких умовах вкрай важливо шукати доступні резерви підвищення рентабельності, які дозволили б суб'єктам господарювання проводити безперебійну діяльність, здійснювати просте та розширене відтворення [21]. Висока вартість позикових коштів, стрімке знецінення вартості національної валюти, малий внутрішній ринок – усі ці фактори сприяють підвищенню актуальності дослідження аспектів управління рентабельністю підприємства з метою забезпечення його ефективної роботи [36].

Як і прибутковість фінансових операцій, рентабельність визначають відношенням прибутку, отриманого підприємством протягом звітного періоду (року), до інвестованого у виробничу діяльність капіталу. Оскільки діяльність підприємства визначається сукупністю процесів, пов'язаних з кругообігом капіталу (залучення коштів, інвестування їх в оборотні та необоротні активи, використання активів у процесі виробництва та реалізації продукції), рентабельність виробничо-господарської діяльності характеризується сукупністю відповідних коефіцієнтів [48].

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників:

– коефіцієнта рентабельності активів,

– коефіцієнта рентабельності власного капіталу,

– коефіцієнта рентабельності реалізації,

– коефіцієнта рентабельності продукції.

Тому для того, щоб визначити вплив різних чинників, які як відносяться, так і безпосередньо не відносяться до оцінки ефективності діяльності підприємства, розрахуємо коефіцієнти рентабельності ТОВ «ЗТМК» за періоди з 2017 по 2019 рр. (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12 – Розрахунок коефіцієнтів рентабельності підприємства ТОВ ЗТМК за 2017 – 2019 роки.

Показник	Формула розрахунку показника за новою звітністю	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Нормативне значення показника	Темп росту, %	
						2018/2017 *100%	2019/2018 *100%
Коефіцієнт рентабельності активів	ф2 р 2350 або ф2 р 2355 / ((ф1 р 1300 (гр. 3) + ф1 р 1300 (гр. 4))/2)	0,12	0,01	0,0026	> 0,2 збільшення	8,33	26,00
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	ф2 р 2350 або ф2 р 2355 / ф2 р 2000	0,11	0,01	0,0018	Збільшення	9,09	18,00
Коефіцієнт рентабельності реалізації	ф2 р 2190 / (ф2 р 2050 + ф2 р 2130 + ф2 р 2150)	0,18	0	0	Збільшення	0	0
Коефіцієнт рентабельності продукції	ф2 р 2000 / ф2 р 2050	1,28	1,08	1,10	Збільшення	84,38	101,85

Розглянемо основні визначення та поняття для аналізу рентабельності підприємства.

Коефіцієнт рентабельності активів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості активів і характеризує ефективність використання активів підприємства.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до середньорічної вартості власного капіталу і характеризує ефективність вкладення засобів в дане підприємство.

Коефіцієнт рентабельності реалізації визначає операційну маржу або операційну рентабельність реалізованої продукції, при його розрахунку використовують операційний прибуток – величину, яку отримують у результаті віднімання від валового прибутку витрат на збут, адміністративних та інших витрат.

Коефіцієнт рентабельності продукції розраховується як відношення прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) до витрат на її виробництво і збут і характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.

Динаміка коефіцієнтів рентабельності наведені на рисунку 2.10.

Аналіз показників рентабельності ТОВ «ЗТМК» свідчить, що рентабельність активів за 2017–2019 роки має тенденцію зменшення, така ситуація свідчить про суттєві проблеми підприємства. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу з кожним роком зменшується, у 2017 році складав 0,12, а вже в 2019 році 0,0026, це говорить про те ,що підприємство не ефективно використовує власний капітал. Нульовий коефіцієнт від рентабельності реалізації продукції затримався у 2018 та 2019 роках, це свідчить про необхідність пошуку нових ринків збуту продукції в межах України та за її межами, також необхідність покращення логістики та менеджменту підприємства.

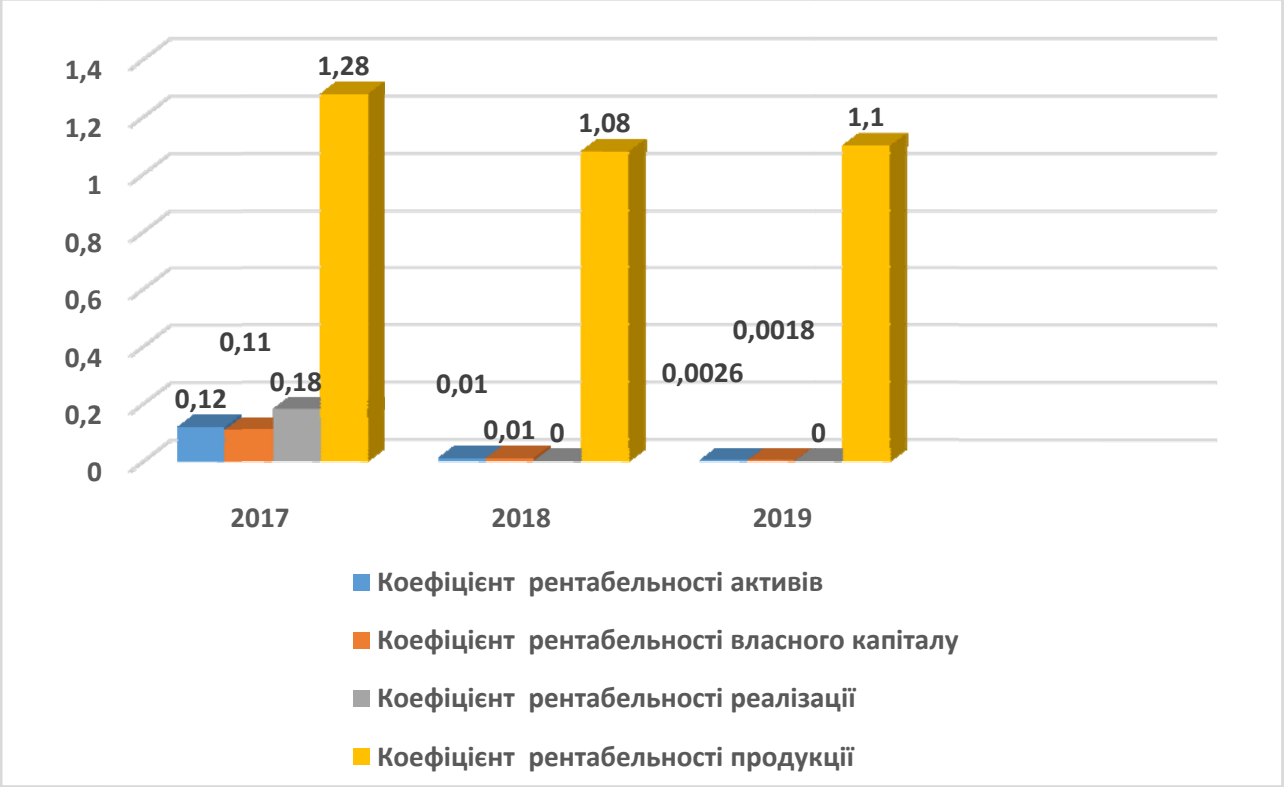

Рисунок 2.11 – Динаміка показників рентабельності за три роки

Коефіцієнт рентабельності продукції відносно 2017 року зменшився, темп росту за 2018/2019 років склав 101,28% і це на 16,55 % більше ніж в попередні роки, це характеризує низьку прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.

Рентабельність підприємства формується під впливом великої кількості взаємопов'язаних факторів, які впливають на результати діяльності підприємства різноспрямовано: одні – позитивно, інші – негативно. Більш того, негативний вплив одних факторів здатен знизити або навіть звести нанівець позитивний вплив інших. Різноманіття факторів не дозволяє їх чітко обмежити, а тому потрібно виділити основні групи таких факторів, зокрема факторів підвищення рентабельності підприємства [36].

Дані про наявність, знос та рух основних засобів служать основним джерелом інформації для оцінки виробничого потенціалу підприємства. При проведенні аналізу забезпеченості підприємства основними засобами необхідно вивчити, чи достатньо у підприємства основних фондів, яка їх наявність, рівень виробництва і його організація. Показниками, що характеризують рівень

забезпеченості підприємства основними виробничими фондами, є фондоозброєність праці та технічна озброєність праці. Проведемо аналіз основних засобів ТОВ «ЗТМК» за періоди з 2017 р. по 2019 р. (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13 – Аналіз основних засобів ТОВ «ЗТМК»

№ п/п	Показники	Рік			Зміна 2017-2018		Зміна 2018-2019	
		2017	2018	2019	абс.	відн. %	абс.	відн. %
1	Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	437329,6	422576,3	431270,7	-14753,3	97	8694,4	102
2	Середньорічна вартість зносу ОЗ, тис. грн	5247,2	5137,0	2343,8	-110,2	98	-2793,2	46
3	Чистий дохід від реалізації продукції	I 020 608	985950	I 383 833	-34658	97	397 883	140
4	Чистий фінансовий результат прибуток (збиток)	273 237	246 436	297 367	-26801	0,90	50931	1,21
5	Коефіцієнт зносу ОЗ	22,9%	21,7%	28,2%	-1,20	0,95	6,50	1,30
6	Коефіцієнт придатності	78,1%	78,3%	71,8%	0,20	1,00	-6,50	0,92
7	Фондовіддача	2,33	2,33	3,21	0	1	0,88	1,38
8	Фондомісткість	0,46	0,43	0,31	-0,03	0,93	-0,12	0,72
9	Рентабельність ОЗ	0,63	0,58	0,69	-0,05	0,92	0,11	1,19
10	Середньорічна кількість працюючих чоловік	3156	2859	2543	-297	0,91	-316	0,89
11	Фондозабезпеченість, тис. грн/особу	23,2	20,5	22,6	-2,7	0,88	2,1	1,10

Проаналізувавши дані таблиці 2.13, визначили, що вартість основних засобів на у 2019 р., порівняно з 2018 р. збільшилась на 5,0%, що свідчить про позитивну тенденцію використання та експлуатації основних засобів. Середньорічна вартість зносу ОЗ 2019 р., порівняно з 2018 р. знизилась на 52%, тому що підприємство реформувало структурні підрозділи та не

використовувало в процесі транспортування вантажів власні транспортні засоби. Чистий дохід від реалізації продукції в 2019 р. збільшився до 1 383 833 тис. грн, що на 43% більше ніж в попередній рік, це пов'язано зі збутом частини складських запасів продукції (рисунок 2.2).

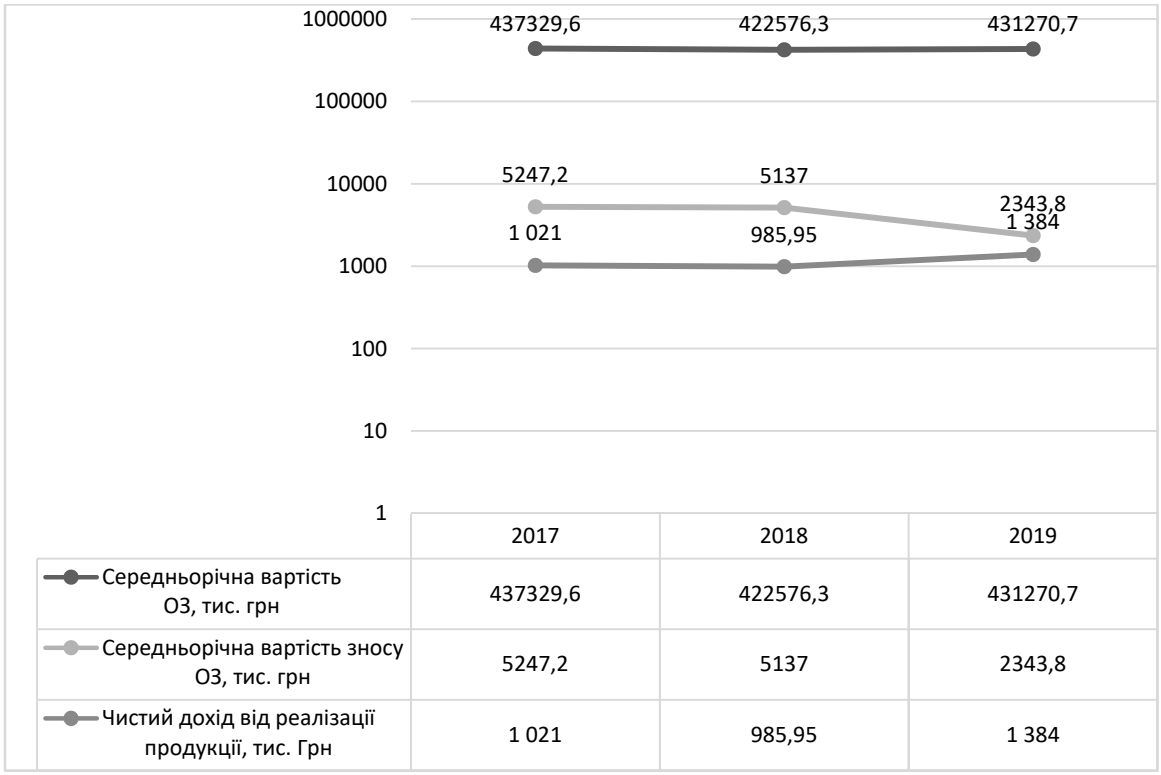

	2017	2018	2019
Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	437329,6	422576,3	431270,7
Середньорічна вартість зносу ОЗ, тис. грн	5247,2	5137	2343,8
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. Грн	1 021	985,95	1 384

Рисунок 2.2 – Показники вартості основних засобів ТОВ «ЗТМК»

Розрахунки показали, що фондозабезпеченість виробництва ТОВ «ЗТМК» у 2019 р. порівняно з 2018 р. майже не змінилась, а фондомісткість незначно збільшилась. Показник рентабельності основних засобів у 2019 р. збільшився на 0,24 % відносно 2018 р., це вказує на збільшення частки прибутку підприємства, отриманого за рік, від вартості основних засобів.

Розглянувши склад основних засобів, можна зробити підсумок, що на підприємстві склалася несприятлива ситуація щодо забезпеченості та ефективності використання основних засобів. Насамперед, це пов'язано з високим ступенем зношеності виробничих фондів, що обумовлює нагальну потребу у заміні та модернізації засобів виробництва. Так, незважаючи на те,

що вартість основних засобів з кожним роком збільшується, виготовлення титанової продукції відбуваються на технічно застарілому обладнанні, що гальмує розвиток виробництва. Тобто спостерігається викривлення ситуації щодо забезпеченості та особливостей використання основних засобів.

Отже, ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат» – єдиний виробник титанової продукції у Європі. Галузь промисловості-кольорова металургія. Комбінат виробляє титанову продукцію високої якості. Статутний капітал підприємства становить 1468949019,8 грн. Власниками є Фонд державного майна України – 51% (749164000 грн), Компанія ТолексісТрейдінгЛімітед – 49% (719785019,8 грн). Організація діяльності залежить від виконавчого органу, якому належить вирішення всіх питань, пов’язаних з управлінням поточною діяльністю товариства. Бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві ведеться відповідно до законодавчих та нормативних актів України, керує структурою бухгалтерської служби – головний бухгалтер.

Для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух власних чи отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, використовують на ТОВ «ЗТМК» використовують активний рахунок 10 «Основні засоби».

При ведені первинного обліку основних засобів ТОВ «ЗТМК» застосовує типові форми, затверджені:

- Наказом Міністерства від 29.12.95 р. № 352.
- Наказом Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818 «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб’єктами державного сектору та порядку їх складання»;
- у самостійно розроблених формах, які містять усі обов’язкові реквізити первинних документів або типових форм. При організації документального оформлення обліку основних засобів ТОВ «ЗТМК» керується Наказом

Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку».

Інвентаризацію проводять відповідно до «Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів та розрахунків», затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 11.08.94 р. ТОВ «ЗТМК» діє Наказ про облікову політику. Визнання, оцінку та облік основних засобів здійснюють відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби».

За результатами проведеного фінансового аналізу ТОВ «ЗТМК»– фінансовий стан організації є незадовільним. Прослідкується спад ефективності підприємства,цей фактор знижує фінансову стійкість. Як результат, ринкова сила підприємства постійно знижуєтеся. Підприємство не отримує стабільного прибутку і значення показника коливається з року в рік. Для подальшого функціонування та конкурентоспроможності на ринку кольорової металургії необхідно підвищити частку власного капіталу, яка використовується для фінансування поточної діяльності; приділяти більше уваги розвитку матеріально-технічної бази, використовуючи вивільнені амортизаційні кошти на відновлення, реконструкцію та модернізацію основних фондів; більш раціонально використовувати грошові засоби, здійснюючи пошук напрямків їх ефективного використання; прискорювати темпи зростання обсягів своєї діяльності за рахунок використання зовнішнього фінансування.

3 ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ЗТМК»

3.1 Контроль основних засобів на ТОВ «ЗТМК»

Питання організації обліку і дієвого контролю основних засобів заслуговують на особливу увагу, так як основні засоби складають основу матеріально-технічної бази будь-якого металургійного підприємства. Основні завдання внутрішнього контролю за основними засобами в організаціях металургійного комплексу – це перевірка правильності ведення обліку основних засобів і відображення їх в звітності, ефективності їх використання.

Відповідальність за результати проведеного контролю несе особа призначена відповідальною,а також органи управління підприємства.

Під час контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК» керуються такими нормативними та внутрішніми документами:

- Податковим кодексом України від 02.12.2010 № 2755-VI,
- П(С)БО 7 «Основні засоби» затверджений наказом МФУ №92 від 27.04.2000 р.,
- П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» затверджений наказом МФУ №242 від 18.10.1999 р.,
- Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів, розрахунків та інших статей балансу затверджена наказом МФУ № 90 від 30.10.1998 р.,
- Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом МФУ від 24.05.1995 р. № 88.
- Перелік об’єктів обліку нематеріальних активів;
- Первинні документи, що пов’язані з придбанням основних засобів протягом періоду, що перевіряється;
- Аналітична інформація щодо операцій поліпшення основних засобів;

- Аналітична інформація щодо об’єктів обліку незавершеного будівництва;
- Аналітична інформація щодо складу об’єктів обліку основних засобів, які пов’язані з господарською діяльністю;
- Перелік об’єктів основних засобів, які передано в оренду;
- Перелік об’єктів основних засобів, які отримано в оренду;
- Первинні документи, що пов’язані з вибуттям основних засобів протягом періоду, що перевіряється;
- Перелік об’єктів основних засобів, які знаходяться на консервації;
- Балансова вартість об’єктів основних засобів, які не використовуються в господарській діяльності (не амортизуються в податковому обліку);
- Документи, на підставі яких проводилася переоцінка основних засобів;
- Інші документи, що визначаються необхідними з позицій професійного судження контролера.

Контроль за основними засобами на ТОВ «ЗТМК» здійснюється в два етапи. На першому етапі дається оцінка контролю за основними засобами в організації, використовуючи такі методи, як опитування керуючих посад та логічний аналіз. Підтверджуються і аналізуються інвентаризаційні описи і галузеві форми, особи, що перевіряють, визначають організацію матеріальної відповідальності в організації [49]. Потім відбуваються такі процедури, як візуальний огляд машинних дворів, гаражів, станків, виробничих станів, лабораторного обладнання та інших споруд, опитування матеріально відповідальних осіб, перегляд актів інвентаризації. За результатами перевірки визначили систему організації зберігання і збереження основних засобів. Підтвердження повноти даних про основні засоби, які знайшли відображення в регістрах бухгалтерського обліку, здійснюється вибірковим методом за окремими об'єктами основних засобів. Щоб перевірити підстави визнання основних засобів в обліку контролер встановлює приналежність об'єктів основних засобів до економічного суб'єкту. Шляхом інспектування та

нормативного аналізу первинних облікових документів особи, що перевіряють, з'ясовують наявність всіх необхідних реквізитів і підписів.

На другому етапі здійснюється фактичний контроль за формуванням достовірної та повної інформації про стан і рух основних засобів. Перевірка наявності основних засобів виступає підготовчою процедурою перед проведенням поточного контролю. Вона проводилась шляхом інвентаризації, щоб можна було встановити фактичну наявність основних засобів організації. Далі проводила перевірку повноти відображення основних засобів в обліку. Для цього зіставляла інформацію з первинних прибуткових документів з договорами на поставку, купівлі-продажу, лізингу, оренди. Потім отримані данні звірили з даними бухгалтерського обліку.

Також необхідно перевірити повноту і достовірність бухгалтерського обліку, встановити, наскільки зміст облікових даних і первинних документів відповідає фактичному обсягу та вартості майна організації, можна тільки в ході інвентаризації майна.

Мета проведення контролю основних засобів:

- перевірка правильності віднесення об'єктів до основних засобів;
- перевірка законності та правильності операцій, пов'язаних із рухом основних засобів;
- контроль за дотриманням правил документального оформлення операцій по основних засобах;
- контроль за наявністю і збереженням основних засобів;
- перевірка правильності та своєчасності нарахування, включення у витрати виробництва амортизаційних витрат;
- перевірка правильності проведення переоцінки основних засобів;
- перевірка операцій, пов'язаних з орендою основних засобів;
- перевірка правильності відображення в обліку відновлення основних засобів;.
- зіставлення даних первинних, аналітичних і синтетичних облікових.

Для проведення внутрішнього контролю ТОВ «ЗТМК» був складений план перевірки (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1– План внутрішнього контролю основних засобів

№ п/п	Плановані види робіт	Період Проведення	Дати виконання	Відповідальний	Документи
1	Перевірка наявності і збереження основних засобів	Протягом терміну контрольної перевірки	04.05.-10.05.	Антонова О.Д.	Відповідно до зведеного загального плану контролю економічного суб'єкта
2	Контроль руху основних засобів (перевірка операцій надходження, створення, списання, продажу, вибуття основних засобів)	Протягом терміну контрольної перевірки	10.05.-15.05.	Антонова О.Д	
3	Контроль правильності нарахування амортизації	Протягом терміну контрольної перевірки	15.05.-20.05.	Антонова О.Д.	
4	Перевірка правильності оподаткування за основними засобами	Протягом терміну контрольної перевірки	20.05.-27.05	Антонова О.Д.	

Виконавець: Антонова О.Д.

Розробка програми проведення контрольної перевірки включає ті ж етапи, що і розробка загального плану контролю. Програма є розвитком загального плану контролю та являє собою детальний перелік контрольних процедур, необхідних для практичної реалізації загального плану контролю. Програма необхідна для найбільш ефективного розподілу роботи всередині контрольної групи. Для того, щоб найбільш повно визначити характер, обсяг та зміст контрольних процедур на етапі планування контролю, необхідно дати оцінку системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. В процесі такої оцінки встановлюється вірогідність наявності помилок в бухгалтерському обліку, які впливають на достовірність фінансової інформації. Для виконання даної процедури потрібно скласти програму проведення внутрішнього контролю (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Програма проведення внутрішнього контролю основних засобів

Основні напрями	Перинні документи та облікові регістри	Дата	Відповідальний	Нормативні документи
1	2	3	4	5
1 Загальне ознайомлення з напрямами діяльності підприємства та вивчення статутних документі	Статут, довідка про реєстрацію підприємства	15.05.	Антонова О.Д.	Закон «Про підприємства та господарські товариства в Україні»
2 Попереднє вивчення фінансової звітності	Баланс, Звіт про фінансові результати	17.05.	Антонова О.Д.	П(С)БО 2-4, Міжнародні стандарти аудиту
3 Вивчення застосованих на підприємстві форм і методів бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю	Наказ №1 «Про облікову політику»	17.05.	Антонова О.Д.	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»
4 Ведення контрольної процедури вивчення автоматизованого обліку на ПВМ і створення автоматизованих робочих місць	Положення «Про автоматизований облік»	18.05	Антонова О.Д.	Міжнародні стандарти аудиту
5 Вивчення документообігу на підприємстві по фінансово-господарчим операціям	Затверджений графік документообігу	22.05.	Антонова О.Д.	Інструкція №88 «Положення про застосування первинних документів»
6 Перевірити правильність заповнення перинних документів	Первинні документи	22.05.	Антонова О.Д.	Наказ МСУ «Про затвердження типових форм первинного обліку» № 352 від 29.12.95
7 Перевіритиправильністьоцінкиосновнихзасобів: Придбаних за плату Виготовлених власними силами Безоплатно отриманих		23.05.	Антонова О.Д.	П(С)БО 7 «Основні засоби»

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
7.1 Правильність і законність проведення переоцінки основних засобів та відображення в обліку	Рішення керівництва (комісії), документ експертної оцінки або акт переоцінки, бухгалтерська довідка	23.05.	Антонова О.Д.	П(С)БО 7 «Основні засоби»
7.2 Перевірити правильність відображення надходження основних засобів: Придбаних за плату Виготовлених власними силами Безоплатно отриманих від структурних підрозділів Безоплатно отриманих від інших суб'єктів	План рахунків Інструкція з його використання Договір, накладна, акт прийому-передачі, інвентарна картка	24..05.	Антонова О.Д.	П(С)БО 7 «Основні засоби»
7.3Перевіритиправильністьвідображеннявибуттяосновнихзасобів: Ліквідація основних засобів Продаж основних засобів Безоплатно переданих структурним підрозділам Безоплатно переданих іншим суб'єктам Втрата (псування)	Договір, видаткова накладна, акт прийому-передачі, акт списання, розпорядження керівництва, акт виконаних робіт з демонтажу, висновок комісії	26.05.	Антонова О.Д.	П(С)БО 7 «Основні засоби»

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
7.4 Перевірити правильність відображення й оформлення операцій по проведенню ремонту, модернізації та реконструкції основних засобів: Поточний ремонт Капітальний ремонт	Договір підряду (рішення комісії), відомості на оплату праці, акт виконаних робіт, акт прийому – передачі (ОЗ-2)	25.05.	Антонова О.Д.	ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 № 283/97-ВР, П(С)БО 7 «Основні засоби»
7.5 Перевірити правильність нарахування амортизації згідно вибраного методу	Наказ про облікову політику, бухгалтерська довідка (розрахунок амортизації)	25..05.	Антонова О.Д.	
7.6 Перевіркафактичноїнаявностіосновнихзасобів шляхом проведення вибіркової інвентаризації Складання робочих таблиць			Антонова О.Д.	
7.7 Перевірка права власності на основні засоби		26.05.	Антонова О.Д.	
7.8 Перевірка відповідності синтетичного та аналітичного обліку основних засобів	Надається підприємством	26.05.	Антонова О.Д.	
7. 9 Перевірка правильності ведення податкового обліку основних засобів		27.05.	Антонова О.Д.	

Продовження таблиці 3.2

1	2	3	4	5
7.10 Проведення аналізу ефективності використання основних засобів		28.05.	Антонова О.Д.	ЗУ «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 № 283/97-ВР, П(С)БО 7 «Основні засоби»
8 Узагальнення отриманих результаті		29.05	Антонова О.Д.	Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Виконавець: Антонова О.Д.

Документи, які використовувались під час проведення перевірки, як джерела доказів:

– договори на капітальне будівництво,

– інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів,

– розрахунки, кошториси,

– акти прийому-передачі, акти на списання.

– розрахунки нарахування амортизації;

– записи в облікових регістрах за рахунками;

– відомості аналітичного обліку;

– баланс (ф. №1);

– звіт про фінансові результати (ф. № 2).

Для ефективної організації контролю ТОВ «ЗТМК» були використані такі методичні прийоми і заходи: зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, інвентаризація, вибіркові спостереження, обстеження, економічний аналіз.

Для оцінки внутрішнього контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК» був застосований метод тестування, що дозволяє виявити помилки, допущені при недостатньо об'єктивної системі внутрішнього контролю, зміст тесту представлений у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Тест для оцінки системи внутрішнього контролю

№	Питання тестування	Так	Ні
1	2	3	4
1	Визначено коло матеріально відповідальних осіб, які забезпечують безпеку ОЗ?	+	
2	Чи створені умови, що забезпечують збереження ОЗ?	+	
3	Чи ведуться деталізовані регістри для різних видів основних засобів?	+	Ведуться інвентарні картки
4	Фіксуються чи в обліку місця розміщення і експлуатації основних засобів і за ким вони закріплені?	+	
5	Чи відображається в обліку факт здачі основних засобів оренду?	+	

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4
6	Чи проводиться періодична інвентаризація основних засобів?	+	1 раз на рік
7	Чи застраховані об'єкти основних засобів на випадок стихійних лих?	+	
8	Чи відображаються в обліку основні засоби на дату затвердження акту прийому-віддачі?	+	
9	Підписуються чи головним бухгалтером і затверджуються чи керівником акти прийому-передачі та списання основних засобів	+	
10	Який порядок санкціонування операцій по руху ОЗ?	+	Рух ОС проводиться після дозволу керівника

Виконавець: Антонова О.Д.

Під час проведення внутрішнього контролю основних засобів ТОВ «ЗТМК» вибірково були перевірені первинні документи, а саме:

- акт прийому-передачі ОЗ;
- акти на списання ОЗ;
- акти прийому-передачі(внутрішнього переміщення) ОЗ;
- акти здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об’єктів;
- акти на списання автотранспортних засобів;
- інвентарні картки;
- відомості розрахунку сум амортизації.

При проведенні контролю основних засобів були виявлені певні порушення, які відображені в таблицях 3.4 – 3.6.

Таблиця 3.4 – Робочий документ №1 – Перевірка правильності документування основних засобів на ТОВ «ЗТМК» період перевірки з 01.01.19 по 31.12.19

Первинний документ	Зміст порушення	Характер порушення	Вимоги якого нормативного документу порушено	Суттєвість порушення	Виправлення помилки
1	2	3	4	5	6
Інвентарна картка № 283	На об’єкт основних засобів не заведена інвентарна картка	Порушення правил ведення обліку надходження основних засобів	Наказ Міністерства статистики України № 352 від 25.12.95 р.	Не суттєве	Необхідно завести інвентарну картку на об’єкт основних засобів
	Амортизація на об’єкти основних засобів нарахована за методом зменшення залишкової вартості, а не за прямолінійним, який вказаний в Наказі №1	Порушення наказу про облікову політику		Не суттєве	Амортизацію слід нарахувати за прямолінійним методом
Накладна № 34 від 12.01.19 р.	В первісну вартість придбаного обладнання включений податок на додану вартість	Методологічна помилка Дт 10 Кт 631 – 12000,0 грн	П(С)БО № 7	Суттєве	Необхідно вилучити ПДВ та відобразити операцію наступним чином Дт 152 Кт 631 – 10000,0 грн Дт 641 Кт 631 – 2000,0 грн
	Невірно визначена залишкова вартість верстату	Арифметична 15892,0 грн	П(С)БО № 7	Не суттєве	Правильна сума 16892,0 грн
	Накопичення витрат, пов’язане з придбанням та веденням в експлуатацію об’єкта основних засобів ведеться на рахунку 10	Методологічна Дт 10 Кт 631 Дт 10 Кт 661 Дт 10 Кт 65	П (С)БО № 7 План рахунків та Інструкція з його використання	Не суттєве	Необхідно відобразити дані операції наступним чином: Дт 152 Кт 631 Дт 152 Кт 66 Дт152 Кт 65 Дт 10 Кт 152

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6
Акт списання основних засобів № 16 від 16. 07.19	При ліквідації об'єкта основних засобів не врахована вартість зворотних матеріалів	Методологічна Порушено вимоги до списання основних засобів	П (С)БО № 7	Не суттєве	Необхідно оприбуткувати матеріали, придатні до використання Дт 20 Кт 746 – 520,0 грн
Накладна № 28 від 25. 04. 19 р.	Невірно відображена первісна вартість придбаного холодильника	Арифметична В первісну вартість не включені витрати на транспортування	П (С)БО № 7	Суттєве	Необхідно скоригувати первісну вартість Дт 15 Кт 631 – 660 грн.
Акт списання основних засобів № 19 від 04 09.19	Невірно відображена безкоштовна передача верстату по залишковій вартості	Методологічна помилка Дт 90 Кт 104	План рахунків та Інструкція з його використання	Не суттєве	Вірний бухгалтерський запис Дт 976 Кт 104
Відомості розрахунку сум амортизації за 2019 р.	Нарахування амортизації здійснюється один раз в квартал	Методологічна	П (С)БО № 7	Не суттєве	Нарахування амортизації повинно виконуватись щомісячно
	Проведена дооцінка основних засобів не мала обґрунтованих підстав	Методологічна Порушення вимог дооцінки		Суттєве	Необхідно привести вартість до оцінених основних засобів до необхідної норми

Таблиця 3.5 – Робочий документ №2 – Перелік помилок виявлених під час проведення контролю первинних документів з обліку основних засобів на ТОВ «ЗТМК» період перевірки з 1.01.19 по 31.12.19

Види порушень, виявлених при перевірці первинних документів	Назва первинних документів	Дата складання документів
1 Відсутність обов'язкових реквізитів у формі, не передбаченій альбомами типових форм або не затвердженими відповідним чином	Акт на списання основних засобів №13	від 05.04.19 р.
2 Не заповнення обов'язкових реквізитів	Інвентарна картка обліку основних засобів № 26	від 15.08.19 р.
3 Необумовлені виправлення	-	-
4 Відсутність підписів, наявність помарок	Акт на списання основних засобів №16	від 16.07.19 р.
5 Записи простим олівцем	Акт приймання-передачі основних засобів № 8	від 12.04.19 р.
6 Відсутність прочерків у вільних рядках	Накладна № 38 на оприбуткування верстата	від 4.04.19 р.
7 Дописки по тексту та у цифрах	-	-
8 Відсутність відмітки про дату запису до облікового регістру та підписи особи, яка відповідає за обробку документу	накладна № 45	від 18.06.19 р.
9 Використання в регістрах бухгалтерського обліку ксерокопій первинних документів		

Таблиця 3.6 – Робочий документ №3 – Перевірка правильності ведення синтетичного обліку

Зміст господарських операцій	За даними обліку			За даними контролю			Відхилення		
	Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Сума, грн
Відображено вартість основного засобу за договором постачання	151	63	7500	151	63	7500	151	63	0
Відображено суму ПДВ	641	63	1500	641	63	1500	641	63	0
Відображено суму витрат, що пов’язані з придбанням основного засобу	151	685	900	151	685	900	151	685	0
Відображено суму ПДВ	641	681	200	641	681	180	641	681	20
Зараховано об’єкт до складу основних засобів	10	151	8400	10	151	8400	10	151	0

За даними перевірки синтетичного обліку виявлено відхилення при розрахунку господарської операції з відображенням суми витрат, що пов’язані з придбанням основного засобу була здійснена помилка при відображенні суми ПДВ.

Наступним етапом був проведений контроль інвентаризації основних засобів, даними для його проведення слугували суми балансу за звітній період 2017-2019 років, результати представлені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Робочій документ №4 – Перевірка проведення інвентаризації основних засобів на ТОВ «ЗТМК» за 2017-2019 роки

Показники	Дані обліку	Дані контролю	Відхилення
1	2	3	4
2017			
Залишкова вартість ОЗ	365 723	365 723	0

Продовження таблиці 3.7

1	2	3	4
Первісна вартість ОЗ	468 432	468 432	0
Знос ОЗ	102 709	102 709	0
2018			
Залишкова вартість ОЗ	348 662	348 662	0
Первісна вартість ОЗ	445 455	445 455	0
Знос ОЗ	96 793	96 793	0
2019			
Залишкова вартість ОЗ	340 776	340 776	0
Первісна вартість ОЗ	474 273	474 273	0
Знос ОЗ	133 497	133 497	0

Після проведення внутрішнього контролю був складений звіт та представлений головному бухгалтеру ТОВ «ЗТМК».

Під час перевірки було надано всі необхідні матеріали, тому можемо дійти висновку, що бухгалтерський облік основних засобів ведеться в повній мірі без будь-яких проявів шахрайства.

Отже, під час контролю зроблені дослідження – шляхом тестування доказів на обґрунтування сум та інформації, розкритих в фінансовому звіті, а також оцінку відповідності застосовуваних принципів обліку нормативним вимогам щодо організації бухгалтерського обліку та звітності в Україні, чинним на протязі періоду, що був перевірений. В ході контролю основних засобів були перевірені первинні документи, дані інвентаризації, перевірений синтетичний облік. Виявлені помилки та відхилення оформлені у звіті та надані керівництву підприємства ТОВ «ЗТМК».

Таким чином, підбиваючи підсумки дослідження, дійшли висновку про те, що завдяки процесу організації внутрішнього контролю за операціями з надходження і вибуття основних засобів підприємства можливе формування умов їх ефективного використання та управління, що здатне безпосередньо вплинути і на фінансові результати і успіх діяльності бізнесу. До того ж,

організація процесу внутрішнього контролю за надходження і вибуття основних засобів дозволяє забезпечувати стійкість і економічну безпеку цільового використання і призначення даних необоротних активів підприємства.

3.2 Шляхи удосконалення обліку та оподаткування основних засобів ТОВ «ЗТМК»

В сучасних економічних умовах бухгалтерський облік об'єктів основних засобів повинен не тільки відповідати всім нормам законодавства, а й бути раціонально організованим.

Важливим елементом організації обліку основних засобів на ТОВ «ЗТМК» є їх достовірна оцінка на дату балансу. Відповідно до п. 30 МСФО 16 методологія відображення в обліку основних засобів передбачає, що після визнання активом, об'єкт основних засобів повинен враховуватися за собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації основних засобів і накопичених збитків від знецінення, тобто відбиватися за первісною вартістю [13].

Згідно норм П(С)БО 7 «Основні засоби» на ТОВ «ЗТМК» використовують два види оцінки вартості основного засобу: за історичною собівартістю і справедливою вартістю [25].

Також на ТОВ «ЗТМК» існують проблеми методологічного та практичного плану, пов’язані з переоцінкою основних засобів. МСФО 16 передбачає переоцінку основних засобів за справедливою вартістю об'єкта в разі надійної оцінки справедливої вартості. Однак механізм визначення справедливої вартості в Україні не регламентований жодним законодавчим актом [18].

Концепція справедливої вартості ґрунтується на вартості, по якій одні й ті ж товарно-матеріальні цінності можна обміняти між незалежними і зацікавленими учасниками ринку, однак більшість підприємств суб'єктивно

підходить до встановлення цієї вартості, усвідомлено завищуючи або занижуючи вартість своїх активів. В результаті цього порушується один з базових принципів обліку – принцип обачності [25].

Вирішити цю проблему можливо шляхом розробки конкретного П(С)БО або методичних рекомендацій, які б чітко визначали критерії активних ринків, на яких формується справедлива вартість того чи іншого активу.

Кожен з методів оцінки має як свої переваги, так і недоліки. Оцінка активів за історичною собівартістю ефективна при проведенні аналізу фінансового стану. Проте цьому методу оцінки основних засобів притаманні і недоліки, а саме:

– цінність основних засобів з часом змінюється, оскільки скорочується термін служби, основні засоби зношуються, стають морально і фізично застарілими;

– формування первісної вартості основних засобів залежить від витрат, що здійснюються для приведення основного засобу до стану, придатного для використання,перелік таких витрат залежить від того, яким шляхом основні засоби надходять на підприємство [14].

Перевагами оцінки основних засобів за справедливою вартістю є можливість відносно точно показати майновий стан підприємства, тому цей метод доцільно використовувати при аналізі платоспроможності [43]. Однак така оцінка викривляє фінансовий результат господарчої діяльності підприємства.

Відповідно, оцінка реального стану справ як за допомогою першого, так і другого підходу завжди відносна, оскільки, уточнюючи один показник бухгалтерської звітності, вони автоматично спотворюють інший [47].

Одним із критеріїв визнання основних засобів є поступове перенесення вартості основних засобів на вартість продукту, що виробляється за їх участю.

Під впливом виробничого процесу і зовнішнього середовища основні засоби зношуються і поступово переносять свою початкову вартість на витрати

виробництва протягом нормативного терміну їх служби шляхом нарахування зносу (амортизації) за встановленими нормами.

Важливим питанням, яке виникає при обліку основних засобів при оподаткуванні та бухгалтерському обліку на металургійному підприємстві, є визначення найкоротшого терміну служби, що чітко передбачено Податковим кодексом. Однак, мінімальний термін, що передбачений ПКУ, часто перевищує фактичний термін експлуатації певних активів, що ускладнює амортизацію цих об'єктів [48].

Недосконалі процедури бухгалтерського обліку основних засобів впливають на фінансовий стан суб’єктів господарювання та якість їх звітності, що спричиняє багато проблем у сучасній економіці, а саме:

– надмірне зношення устаткування із-за завищених мінімальних термінів експлуатації приводить до зниження конкурентоспроможності продукції;

– неправильна оцінка основних засобів спотворює показники ефективності їх використання, що може бути однією із причин низької інвестиційної активності;

– недостатньо реальна оцінка активів викривляє вартість майнових комплексів, наслідком цього може бути їх необґрунтоване дроблення.

Суттєвим питанням обліку на ТОВ «ЗТМК» є процес консервації основних засобів.

За підсумками року підприємство має провести в обов'язковому порядку

інвентаризацію надходження і витрачання сум резерву витрат на ремонт основних засобів за даними кошторисних розрахунків, документів про фактичне витрачання коштів. Якщо фактичні витрати перевищені над сумою утвореного резерву сума перевищення буде віднесена в дебет тих рахунків, на які ставилися відрахування по формуванню резерву.

Бухгалтери підприємства стикаються з необхідністю переведення частини об'єктів на консервацію, це пов'язано з тим, що на балансі є велика кількість об'єктів основних засобів, які не приймають участі у виробництві або не експлуатуюся певний час виробничого циклу. У більшості працівників

бухгалтерії при цьому виникають питання і помилки, пов'язані з відображенням в обліку такого роду операції. Прикладом може бути, в частині нарахування амортизації за даними об'єктам, які були переведені на консервацію. Бухгалтер обов'язково повинен знати, що якщо об'єкти основних засобів переводяться на консервацію, то такі об'єкти вибувають зі складу амортизації майна. Іншими словами, з 1-го числа наступного місяця амортизація по ним в обліку не повинна нараховуватися. Даний факт доцільно прописати в обліковій політиці підприємств для цілей бухгалтерського обліку. Основні засоби, що знаходяться на консервації підприємства, поряд з основними засобами, що перебувають в експлуатації, враховуються відокремлено на рахунку 10 «Основні засоби». Отже, в плані рахунків економічного суб'єкта необхідно передбачити до рахунку субрахунок 110 «Основні засоби на консервації».

Як тільки в бухгалтерію надходить оформлений акт про консервацію основних засобів, бухгалтер переміщує інвентарні картки обліку основних засобів (форма № ОЗ-6) об'єкта основних засобів, який переводять на консервацію, в окрему картотеку під назвою «Основні кошти на консервації «і робить в обліку бухгалтерську запис: Дебет 10 / «Основні засоби на консервації» – Кредит 10 / «Основні кошти в експлуатації «– основні засоби переведені на консервацію.

Після того як основні засоби розконсервовують бухгалтер переміщує інвентарні картки обліку основних засобів (форма № ОЗ-6) розконсервованого об'єкта в основну картотеку обліку основних засобів і робить в бухгалтерському обліку таку бухгалтерську запис: Дебет 10 / «Основні засоби в експлуатації» – Кредит 10 / «Основні кошти на консервації «– відображена розконсервування об'єкту основних коштів. По даному об'єкту починається процес відновлення нарахування амортизаційних відрахувань в порядку, що діяв до моменту консервації, а термін корисного використання збільшується на період знаходження основних засобів на консервації. Амортизація починає нараховуватися з 1-го числа наступного місяця, в якому була проведена розконсервування основного засобу. Витрати, пов'язані з консервації та

розконсервації, а також витрати на утримання законсервованих виробничих потужностей та основних засобів включаються в бухгалтерському обліку до складу інших витрат.

Також пропонуємо розробку окремого плану рахунків для обліку та оподаткування об'єктів основних засобів, які потребують частого ремонту та обслуговування, які обліковуються на балансі цеху №7 «Обробка титанової губки». Головна мета введення нових субрахунків своєчасне планування коштів на ремонт на обслуговування на окремі важливі основні засоби для виробничого процесу з виготовлення титану губчатого (таблиця 3.8).

Таблиця 3.8 – Удосконалені субрахунки для обліку основних засобів

Код рахунку	Субрахунок		Назва об'єкту	Дата перевірки	Ціна	Ціна ремонту
10	104.1	Машини та обладнання	УСТАНТИТАН ДИМОСОСА Д-15,5 N6			
10	104.1.1	Машини та обладнання	ДИМОСОС Д-12,5 N7			
10	104.2.1	Машини та обладнання	УСТАН.ТИТАН ДИМОСОСА Д-15,5 N8			
10	104.1.2	Машини та обладнання	ПІЧЬ ВОСТАНОВ РАЗОГРЕВА АВ			
10	104.1.3	Машини та обладнання	ЄЛЕКТРОЛИЗЕР МАГНИЕВЫЙ №10			
10	104.01	Машини та обладнання	НАСОС ВВН-1-12 с эл.двиг.30кВт/1000			
10	104.02	Машини та обладнання	НАСОС ВВН-1-12 с эл.двиг.30кВт/1000			
10	104.03	Машини та обладнання	Опытно-промышленная установка ПВС-410 №15			
10	104.04	Машини та обладнання	Опытно-промышленная установка ПВС-410 №16			
10	104.05	Машини та обладнання	Насос вакуумный 2НДВМ-250			

Таким чином, система бухгалтерського обліку основних засобів на Запорізькому титано-магнієвому комбінаті потребує вдосконалення. Необхідний комплексний підхід до організації обліку основних засобів, що

здатний забезпечить необхідні умови і можливості використання цінної облікової інформації для прийняття управлінських рішень щодо оцінки і ефективного використання основних засобів.

Невід'ємною частиною функціонування підприємства є оподаткування основних засобів,а саме їх переоцінка. Постійно виникають питання переоцінки основних засобів у тій чи іншій мірі, оскільки підстав для переоцінки може бути чимало – починаючи від прагнення відобразити якомога більш об'єктивну інформацію у фінансовій звітності і завершуючи податковою оптимізацією податку на прибуток або ПДВ. Відповідно до п. 16 П(С)БО 7 [12] підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Водночас проводячи переоцінку, завжди виникають податкові наслідки, які спричинятимуть операції з переоцінки. Наразі ТОВ «ЗТМК» використовує застарілий розрахунок відображення податкових різниць. Тому пропонуємо використовувати удосконалений розрахунок для відображення податкових різниць основних засобів. Удосконалений розрахунок для відображення податкових різниць зображений у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Розрахунок податкових різниць при реалізації, ліквідації, безоплатної передачі основних засобів.

№	Об'єкт основних засобів	Залишкова вартість згідно П(С)БО	Залишкова вартість згідно п.138.2 ПКУ	Податкова різниця	
		Дані обліку	Дані обліку	Дані обліку	Дані контролю
1	2	3	4	5	6
1					

Завдяки цьому розрахунку бухгалтер ТОВ «ЗТМК» зможе оперативно відображати податкові різниці при реалізації, ліквідації, безоплатної передачі основних засобів.

Отже, основними напрямками вдосконалення обліку та оподаткування основних засобів на ТОВ «ЗТМК» є наступні:

1. Автоматизація обліку основних засобів. При автоматизації обліку основних засобів використовуються типові міжгалузеві форми первинних документів.

Особливістю автоматизованого обліку є створення постійного файлу (масиву) інформації, відповідного картотеці інвентарних об'єктів. За даними первинних документів фіксується рух основних засобів амортизаційного фонду [50]. В результаті обробки отримують звітні розробки, відомості руху основних засобів по рахунках. На їх основі отримують оборотну відомість основних засобів на місця перебування і експлуатації, розрахунок амортизаційних відрахувань, відомість амортизаційних відрахувань за кодами виробничих витрат і нарахування зносу основних засобів, що забезпечують проведення інвентаризації, складання балансу і форм періодичної та річної звітності. Наприклад такі програми «BookkeeperSaaS», «Athena», «GrossBee».

Засоби роботи з документами дозволяють організувати введення документів, їх довільний розподіл по журналах і пошук будь-якого документа за різними критеріями: номеру, даті, сумі.

2. Аналітичний облік, організований із застосуванням обчислювальної техніки, дозволить скоротити трудомісткість, витрати часу, підвищити якість контролю, забезпечить швидкий доступ до інформації;

3. Удосконалення системи переоцінки основних засобів та нарахування податкової різниці.

4. Введення нових субрахунків, для покращення роботи бухгалтерії.

Таким чином, при застосуванні організацією вище перелічених рекомендацій прогнозується поліпшення фінансового стану організації, отже, можливе отримання більшого прибутку, що є головною метою роботи підприємства.

3.3 Шляхи удосконалення контролю основних засобів ТОВ «ЗТМК»

Система внутрішнього контролю повинна складатися з належної системи бухгалтерського обліку та контрольного середовища окремих засобів.

Для оцінки ефективності і надійності системи внутрішнього контролю, яка включає облік основних засобів на ТОВ «ЗТМК», перш за все, визначили, що облік основних засобів ведеться бухгалтером групи основних засобів під безпосереднім керівництвом головного бухгалтера, і до того ж операції з надходження, вибуття, відновлення, нарахування амортизації ведуться амортизованим способом, то можливість арифметичних помилок зведена до мінімуму.

З огляду на специфіку діяльності ТОВ «ЗТМК», істотним видом внутрішнього контролю є внутрішній контроль відтворення основних засобів в контексті попередження їх неефективного використання та передчасного зносу.

На основі базових етапів внутрішнього контролю (формування первинних облікових даних за основними засобами, розрахунок вторинних даних, створення табличного і графічного матеріалу, оформлення юридичних баз даних), тобто зведеного масиву даних є можливість повного забезпечення внутрішнього контролю відтворення основних засобів. На підприємстві при впровадженні відповідного програмного забезпечення служби внутрішнього контролю повинні формуватися різні програмні продукти, виходячи з існуючої конфігурації локальної мережі. Доцільно, щоб інформаційні потоки направлялися з робочих місць відділів в службу внутрішнього контролю, що дозволило б вести в реальному режимі часу з реальними даними контроль діяльності та обліку господарських процесів підприємства. Це дозволить службі внутрішнього контролю вести безперервний контроль щодо окремих об'єктів основних засобів, їх основних параметрів роботи, амортизації, зносу, понесення витрат на поліпшення і підтримку в робочому стані, капітальних вкладень та інше.

Для ефективного проведення контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК» необхідна розробка нового плану та програми контролю. Наразі на підприємстві застосовується застаріла форма. Удосконалений план та програма контролю наведені в таблицях 3.10, 3.11.

Таблиця 3.10 – Удосконалений план перевірки основних засобів

№ п/п	Етапи перевірки	Процедури контролю	Період проведення	Відповідальний
1	2	3	4	5
1	Підготовчий	Складання плану, визначення обсягу робіт та часу, необхідного на перевірку		
2	Фактичний	Інвентаризація		
3	Основної	– Перевірка наявності і збереження основних засобів – Перевірка правильності оформлення первинних документів – Контроль правильності нарахування амортизації за вимогами бухгалтерського та податкового обліку – Перевірка правильності оподаткування операцій з основними засобами		
4	Заключний	Обробка результатів, складання звіту		

Удосконалення плану контролю основних засобів на підприємстві відіграє важливу роль у формовані звітності. Загальний план повинен служити керівництвом при здійсненні програми контролю. План включає в себе перелік контрольних процедур, які застосовуються в контрольній перевірці підприємства, а також характер, терміни, обсяг і конкретних виконавців.

Таблиця 3.11 – Удосконалена програма контролю основних засобів

№	Мета перевірки	Зміст процедури контролю	Методи контролю	Джерела інформації	Код робочого документа
1	2	3	4	5	6
1	Впевнитись у збереженні ОЗ в робочому стані	Перевірка наявності ОЗ	Суцільна перевірка	Інвентаризаційні відомості	
2	Впевнитись у правильності оформлення первинних документів з руху ОЗ	Перевірка правильності оформлення первинних документів	Дослідження документів	Паспорт об’єкта ОЗ, акти	
3	Впевнитись у правильності віднесення об’єктів ОЗ до майна, що підлягає амортизації	Перевірка правильності застосування правил визнання різних груп ОЗ за вимогами ПКУ та П(С)БО 7	Формальна перевірка, дослідження документів	ПКУ, П(С)БО 7, доходи з надходження ОЗ	
4	Впевнитись у правильності нарахування амортизації за вимогами бухгалтерського обліку	Перевірка правильності оцінки вартості ОЗ за вимогами бухгалтерського обліку	Дослідження документів, арифметична перевірка	Розрахункові відомості, інформація про рівень ринкових цін на об’єкти ОЗ	
5	Впевнитись у правильності нарахування амортизації за вимогами податкового обліку	Перевірка правильності нарахування амортизації за вимогами податкового обліку	Арифметична перевірка	Розрахункові відомості	
6	Впевнитись у правильності визначення податкових різниць за операціями з ОЗ	Перевірка правильності визначення податкових різниць за операціями з ОЗ	Арифметична перевірка	Розрахункові відомості	

Продовження таблиці 3.11

1	2	3	4	5	6
7	Впевнитись у правильності визначення податкового зобов'язання з ПДВ за операціями з ОЗ	Перевірка наявності належним чином оформлених податкових накладних, правильність розрахунку податкового зобов'язання з ПДВ за операціями з ОЗ	Дослідження документів, арифметична перевірка	Податкові накладні, розрахункові відомості	
8	Впевнитись у правильності нарахування податку на майно, відмінне від земельної ділянки	Перевірка правильності нарахування податку на майно, відмінне від земельної ділянки	Дослідження документів, арифметична перевірка	Паспорт об'єкта ОЗ, розрахункові відомості	

Передумовою якісного контролю основних засобів виступає доказового база, зібрана в належному порядку і з дотриманням всіх необхідних процедур. Такою процедурою служить програма контрольної перевірки. Програма внутрішнього контролю має на увазі під собою дії контролера, що проводяться з метою отримання доказів щодо належної організації та ефективності функціонування систем з обліку та оподаткування основних засобів на підприємстві.

З метою розробки ефективного підходу до контролю основних засобів на стадії планування контролер повинен оцінити існуючу систему внутрішнього контролю. Це відбуватися за допомогою тестування. На даному етапі на ТОВ «ЗТМК» тест складетеся з 10 питань, на які контролююча особа повинна дати відповідь. Але враховуючи часті зміни у складі основних засобів,наразі, цих питань недостатньо для проведення якісного контролю. Тому необхідно удосконалити тест внутрішнього контролю, щоб отримати більш розкриту інформацію правильності застосування відповідних рахунків бухгалтерського обліку, призначених для обліку основних засобів; належне і своєчасне ведення

облікових записів у відповідних реєстрах; постійність дотримання облікової політики щодо основних засобів; рівень кваліфікації облікового персоналу.

Таблиця 3.12 – Удосконалений тест контролю основних засобів

№ з/п	Зміст питання	Варіант відповіді			Примітки
		Так	Ні	інф. відсутня	
1	2	3	4	5	6
1	Чи класифіковані основні засоби за групами, передбаченими п. 5 П(с)БО 7?				
2	ЧиперевіряєтьсявідповідністьданихрегістрівоблікуосновнихзасобівізданимиГоловної книги та ким: – головним бухгалтером; – заступником головного бухгалтера; – іншими особами?				
3	Доступ до записів про облік та рух основних засобів мають лише відповідальні особи?				
4	Чи ведуться регістри аналітичного обліку для різноманітних об'єктів основних засобів: – картки; – відомості?				
5	Чи закріплені основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та нематеріальні активи за матеріально-відповідальною особою у місцях їх експлуатації?				
6	Чи укладено договори з матеріально-відповідальними особами?				
7	Чи проводиться інвентаризація основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів у разі: – зміни матеріально-відповідальних осіб; – крадіжок, пограбування, стихійного лиха; – зміни керівника підприємства?				
8	Чи є на підприємстві основні засоби, які не використовуються в його господарській діяльності?				
9	Чи затверджує керівник документи на придбання основних засобів та інших необоротних нематеріальних активів?				

Продовження таблиці 3.12

1	2	3	4	5	6
10	Хто дає дозвіл на списання основних засобів: – керівник; – уповноважений Статутом орган; – керівник з подальшим схваленням уповноваженого органу?				
11	Чи головний бухгалтер підписує а керівник затверджує акти приймання-передачі й ліквідації основних засобів?				
12	Чи перевіряють нарахування амортизації внутрішні контролери або інші відповідальні особи?				
13	Чи проводяться експертна оцінка, демонтаж та оприбуткування запчастин і матеріалів у разі списання недостатньо амортизованих основних засобів?				
14	Чи розділено функціональні обов'язки посадових осіб: санкціонування і здійснення господарських операцій із необоротними активами?				
15	Чи визначається на звітні дати справжня вартість основних засобів?				
16	Хто встановлює справжню вартість основних засобів: а) комісія, призначена керівником; б) головний інженер; в) головний бухгалтер; г) інвентаризаційна комісія; ґ) інші?				
17	Чи були випадки переоцінки основних засобів?				
18	Чи є в наявності технічна документація на основні засоби?				
19	Чи були випадки поліпшення основних засобів: а) добудова; б) дообладнання; в) модернізація; г) реконструкція?				

Продовження таблиці 3.12

1	2	3	4	5	6
20	Чи визначені в обліковій політиці умови віднесення витрат, пов'язаних із ремонтами та поліпшенням основних засобів?				
21	У разі виконання робіт господарським способом вартість активу визначається: – виходячи з державно-будівельних норм; – за фактичними витратами?				
22	Чи відображаються в обліку основні засоби на дату затвердження акта приймання-здавання (чи іншого прибуткового документа)?				
23	Чи відображається в обліку факт здавання основних засобів у фінансову оренду?				
24	Чи ведуться регістри по основних засобах, які були передані чи отримані в оренду?				

Виконав

Перевірив

Ознайомився

Для проведення якісного контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК» також потрібно удосконалити робочі документи бухгалтера-ревізора, за цими робочими документами він зможе надавати достовірну інформацію про правильність обліку надходження, ремонту, добудови, дообладнання в процесі експлуатації та нарахування зносу основних засобів підприємства. Удосконалені робочі документи наведені в таблицях 3.13, 3.14.

Таблиця 3.13 – Перевірка зносу за даними первинних документів і оборотних відомостей

№	Об'єкт основних засобів	Нараховано за первинними документами, тис. грн	Відображено у відомостях	Відхилення	Примітка
1	2	3	4	5	6
1					

Таблиця 3.14 – Перевірка правильності відображення первісної вартості після добудови та дообладнання об'єктів основних засобів

№	Об'єкт основних засобів	Найменування документа, №, дата	Первісна вартість, тис. грн.		Відхилення
			За даними обліку	За даними контролю	
1	2	3	4	5	6
1					
2					
3					

Одним із важливих етапів контролю основних засобів – є інвентаризація.

Кожному об’єкту основних засобів присвоюєтеся індивідуальний інвентарний номер, який позначають на об’єкті за допомогою бірки або надпису фарбою. При проведені інвентаризації контролююча комісія повинна знайти кожен інвентарний номер та позначити його наявність у інвентаризаційному списку.

Цей метод проведення інвентаризація є застарілим. Якщо контролер помилився на початковому етапі перевірки, ця помилка буде виявлена тільки на останньому етапі, при перенесенні усіх об’єктів у систему.

Тому необхідно втілювати інноваційний метод інвентаризації, а саме впровадження технологій штрих і QR-кодування, що дозволяє автоматизувати і спростити облік товарно-матеріальних цінностей. На кожний інвентарний об’єкт наклеюється наліпка з QR-кодом який відповідає раніше присвоєному номеру. Все, що потрібно для його зчитування – наявність мобільного

пристрою (смартфона або планшета) зі встановленою на ньому програмою для зчитування кодів. На мобільному пристрої встановлюється спеціальний додаток наприклад «ТЕС-ІТ Швидкий облік», «SmallSmarty» які можна безкоштовно завантажити з GooglePlay. Сканером може виступати як зовнішній пристрій, поєднаний з Bluetooth, так і штатна камера, яка є практично в будь-якому сучасному планшеті або смартфоні. Контролер сканує код, інформація передається в мобільний додаток, який по бездротовому каналу зв'язується обліковою системою «1С». Туди і пересилаються дані. Якщо зв'язок з базою відсутній, дані зберігаються в пам'яті пристрою, а потім, при відновленні з'єднання, синхронізуються з системою.

Впровадження мобільного сканування і системи штрихкодів сприяє наведенню порядку, що надає можливість перейти на наступний крок – впровадження RFID-міток, що ще більше знизить витрати на інвентаризацію та облік.

Рисунок 3.1 – Сканування інвентаризаційного QR-коду мобільним пристроєм

Отже, в ході написання розділу розкриті особливості внутрішнього контролю на ТОВ «ЗТМК», виявлено помилки та відхилення. Запропоновані шляхи удосконалення обліку, оподаткування та контролю основних засобів підприємства. В плані рахунків економічного суб'єкта рекомендовано

передбачити до рахунку 10 субрахунок 110 «Основні засоби на консервації», запропоновано удосконалений план рахунків для обліку основних засобів, які потребують частого ремонту та віднесені на окремі субрахунки. Рекомендували удосконалену систему відображення податкових різниць основних засобів. Запропонували впровадити автоматизацію обліку основних засобів за допомогою спеціалізованих комп'ютерних програм. Для контролю основних засобів розробили удосконалений план, програму та тест перевірки, а також покращені робочі документи «Перевірка зносу за даними первинних документів і оборотних відомостей», та «Перевірка правильності відображення первісної вартості після добудови та дообладнання об'єктів основних засобів»

Рекомендували впровадження інноваційних технологій для проведення інвентаризації основних засобів на підприємстві. Запропоновані удосконалення обліку, оподаткування та контролю повинні призвести до поліпшення перевірки основних засобів і роботи бухгалтерії, вдосконалити та модернізувати існуючі застаріли методи перевірок та узагальнення даних.

ВИСНОВКИ

У дослідженні вирішено актуальну науково-прикладну проблему, що полягає в удосконаленні обліку, оподаткування та контролю основних засобів. Одержані результати дають змогу зробити такі висновки:

1. Вивчені теоретико-методологічні аспекти обліку основних засобів, а саме: точки зору відомих економістів та вчених, що до визначення поняття «Основні засоби», розглянути нормативні документи для обліку, оподаткування та контролю основних засобів, визначені рівні нормативно-правого забезпечення та ознаки за якими класифікуються основні засоби. Основні засоби організації це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Надходження, внутрішнє переміщення, списання, ліквідація, реалізація та інші операції з основними засобами оформляють відповідними первинними документами, перелік яких був затверджений наказом Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку». Облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об’єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів.

За вимогами нормативних документів критеріями визнання основних засобів є: матеріально-речова форма (матеріальний актив або матеріальний об’єкт); призначення (використання в господарської діяльності); строк корисного використання (експлуатації) більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

У бухгалтерському обліку основних засобів ставляться завдання, пов’язані з їх визнанням, оцінкою, порядком нарахування амортизації, оподаткуванням. Базовий перелік витрат, що формують первісну вартість

основних засобів, наведено в п.8 П(С)БО 7. Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

– суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

– реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

– суми ввізного мита;

– суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі);

– витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;

– витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

– інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

– фінансові витрати, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати».

Амортизація нараховується на всі об'єкти основних засобів, як виробничого, так і не виробничого призначення. Нарахування амортизації здійснюють щомісячно за кожним об'єктом упродовж строку корисного використання. При цьому метод амортизації підприємство обирає самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Метод може переглядатися у разі зміни очікуваного способу отримання прибутку від використання основного засобу. Метод амортизації основних засобів зазначається в Наказі про облікову політику підприємства.

2. Надана загальна характеристика ТОВ «Запорізький титано-магнієвий комбінат». Підприємство здійснює свою діяльність в сфері кольорової металургії. Досліджена структура бухгалтерії, нормативна документація загального та внутрішнього користування, наказ про облікову політику.

3. Бухгалтерський облік на досліджуваному підприємстві ведеться відповідно до законодавчих та нормативних актів України. Розглянути особливості обліку і оподаткування основних засобів в різних видах операцій Приведена кореспонденція рахунків по операціях з основними засобами, яка використовується на ТОВ «ЗТМК».

4. На основі балансу підприємства проведений фінансовий аналіз (горизонтальний і вертикальний). Досліджені показники фінансово-господарської діяльності, визначені показники платоспроможності, ліквідності та рентабельності підприємства. Проаналізовано ефективність використання основних засобів на підприємстві. За результатами 2019 р. фондозабезпеченість становить 22,6 тис. грн на 1 працюючого, фондовіддача – 3,22 грн на 1грн середньорічної вартості основних засобів. В результаті аналізу дійшли висновку, що підприємство здійснювало свою діяльність в кризовому періоді, про це свідчить зниження прибутковості господарської діяльності. Потужності підприємства були завантажені не повністю. Зниження обсягів випуску продукції пов'язане з падінням платоспроможного попиту на традиційних ринках збуту в Європі та Азії.

5. Досліджена система контролю основних засобів на ТОВ «ЗТМК». Контроль за основними засобами на ТОВ «ЗТМК» здійснюється в два етапи. На першому етапі дається оцінка контролю за основними засобами в організації, використовуючи такі методи, як опитування керуючих посад та логічний аналіз. Підтверджуються і аналізуються інвентаризаційні описи і галузеві форми, особи, що перевіряють, визначають організацію матеріальної відповідальності в організації. Потім відбуваються такі процедури, як візуальний огляд машинних дворів, гаражів, станків, виробничих станів, лабораторного обладнання та інших споруд, опитування матеріально відповідальних осіб, перегляд актів інвентаризації. На другому етапі здійснюється фактичний контроль за формуванням достовірної та повної інформації про стан і рух основних засобів.

6. Запропоновані шляхи удосконалення обліку, оподаткування та контролю основних засобів підприємства. В плані рахунків економічного суб'єкта рекомендовано передбачити до рахунку 10 субрахунок 110 «Основні засоби на консервації», запропоновано удосконалений план рахунків для обліку основних засобів, які потребують частого ремонту та віднесені на окремі субрахунки. Рекомендували удосконалену систему відображення податкових різниць основних засобів. Запропонували впровадити автоматизацію обліку основних засобів за допомогою спеціалізованих комп’ютерних програм. Для контролю основних засобів розробили удосконалений план, програму та тест перевірки, а також покращені робочі документи. Рекомендували впровадження інноваційних технологій для проведення інвентаризації основних засобів на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» редакція від 16.07.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text

2. Закон України Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Розділ 2. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

3. Цивільний кодекс України. Стаття 366. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text

4. Наказ № 507 від 19.08.97. Щодо затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0507217-97#Text

5. Наказ №49/121 від 26.01.2001. Міністерство фінансів України Фонд державного майна України. «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації»

6. Наказ від 30.09.2003 № 561 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text

7. Наказ Міністерства статистики України № 352 від 09.12.1995 р. «Про затвердження типових форм первинного обліку». URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95#Text

8. Наказ Міністерства фінансів України від 13.09.2016 р. № 818 «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Tex

9. Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. № 88 «Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text

10. Наказ Міністерства фінансів України 29.12.2015 № 1219 «Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16#Text

11. Наказ Міністерство статистики України №352 від 29.12.95 «Про затвердження типових форм первинного обліку». URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95#Text

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: http: //zakon2.rada.gov.ua

13. МСФО (IAS) 16. Основні засоби. URL: https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias16

14. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затв. наказом Міністерства фінансів України № 11 від 23.01.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text

15. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 р. за № 892/4185. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text

16. Інструкція, про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Рахунок 10 «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text

17. Рахунок 10. Основні засоби. URL:https://kodeksy.com.ua/buh/plan-rahunkiv/class-1/rahunok-10.htm

18. Основні засоби: податковий облік. URL: http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/4051

19. Антонова О., Гамова О.В. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. (подано до друку).

20. Антонова О., Феофанова І.В. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. (подано до друку).

21. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Рентабельність Банківська енциклопедія. Київ. Центр наукових досліджень Національного банку України : Знання, 2011. 504 с.

22. Баришнікова, Н. А. Економіка підприємства: навчальний посібник для середньої професійної освіти і прикладного бакалаврату. Москва. Юрайт, 2015. 191 с.

23. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. «Ника-Центр», 1998. 480 с.

24. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник. Житомир. ПП «Рута», 2001. 224 с.

25. Васильців Т. Г., Іляш О. І., Міценко Н. Г. Економіка малого підприємства: навчальний посібник. Знання, 2013. 446 с.

26. Визнання, класифікація та оцінка основних засобів. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/16chalyuk_buhgalterskyj_oblik_2_chastyny/buhg_1/21.htm

27. Герасимович А. М., Алексеєнко М. Д., Парасій-Вергуненко І. М Підручник. К. КНЕУ, 2004. 599 с.

28. Господарський кодекс України. Розділ 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text

29. Григоренко Ю. Титанічна праця: як відновити потенціал титанової галузі країни. URL: https://gmk.center/ua/posts/titanichna-pracya-yak-vidnoviti-potencial-titanovoi-galuzi-kraini/

30. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. «Центр учбової літератури», 2014. 496 с.

31. Жданов В.Ю., Жданов И.Ю. Финансовый анализ предприятия с помощью коэффициентов и моделей. Учебное пособие. М. Проспект, 2018. 320 с.

32. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник. Львів. Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. 174 с.

33. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. Облік і аудит: термінологічний словник. Львів: «Центр Європи», 2002. 671 с.

34. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент ЖІТІ. Житомир, 2001. 440 с.

35. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (Забезпечення оборотних активів власними коштами). *Financial Analysis online*. URL: https://www.finalon.com/slovnik-ekonomichnikh-pokaznikiv/301-koefitsient-zabezpechenosti-vlasnimi-oborotnimi-zasobami-zabezpechennya-oborotnikh-aktiviv-vlasnimi-koshtami

36. Кобилецький В. Р., Рентабельність. Сутність та показники. *Financial Analysis online*. URL: https://www.finalon.com/metodyka-rozrakhunku/229-rentabelnist

37. Ковальчук М.І Економічний аналіз діяльності підприємств. Розділ 12. АПК, 2004.

38. Коршунов, В. В. Економіка організації (підприємства): підручник і практикум для прикладного бакалаврату . Москва. Юрайт, 2019. 313 с.

39. Кузнєцов В. В. Великий словник бухгалтера. Фактор, 2005. 532 с.

40. Малова М. Стаття «Світовий ринок титану: попит в умовах пандемії». Національна асоціація добувної промисловості України. URL: http://neiau.org/svitovyj-rynok-tytanu-popyt-v-umovah-pandemiyi/

41. Садовська І. Б., Божидарнік Т. В., Нагірська К. Є. Бухгалтерський облік. Київ. Центр учбової літератури, 2013. 315 с.

42. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник. Тернопіль. 2002. 720 с.

43. Утенкова К.О. Облік основних засобів за національними і міжнародними стандартами. *Облік і фінанси*. 2014. с 79-83.

44. Фаминский И.П. Внешнеэкономический толковый словарь. Москва. ИНФРА-М, 2000. 512 с.

45. Фурса В.А. Лекції з дисципліни «Бухгалтерський облік». Облік необоротних активів. 2020 рік. с. 2.

46. Хом'як Р.Л., Лемішевський В.І. Бухгалтерський облік в Україні: [навч. посібник]. Львів. 2007. 1200 с.

47. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку. Житомир. ЖДТУ, 2007. 528 с.

48. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Знання, 2013. 267 с.

49. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. 2002. 333 с.

50. Яремчук Н. Ф. Інформаційне забезпечення обліку та контролю нерухомості. *Економіка АПК*. 2013. с. 84-89.

ДОДАТОК А

ООО «ЗТМК»
підприємство, організація

Типова форма № 03-1
Затверджена наказом Мінстату України
від 29.12.1995 р. № 3 5 2

Ідентифікаційний і
код ЄДРПОУ 38983006

Код за УКУД ____________

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ____________ В.В. Сивак
Октябрь 2017 р.

А К Т
ПРИЙМАННЯ-ПЕРЕДАЧІ
(ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ)
ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ (МНМА)

Номер документу	Дата складання	Код особи, відповідальної за зберігання основних засобів	Код виду операції

Здавач	Одержувач	Дебет: рахунок, субрахунок	Дебет: код аналітичного обліку	Кредит: рахунок, субрахунок	Кредит: код аналітичного обліку	Первісна (балансова) вартість	Шифр: інвентарний	Шифр: заводський	Код: рахунку та об'єкту/аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)	Код: норми амортизаційних відрахувань	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення	Норми амортизаційних відрахувань: на капітальний ремонт	Поправочний коефіцієнт
Цех, відділ, дільниця, лінія													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
57051	1411	112		153.0		4956-00	06184992	91401					
							321093/мнма				н.н.	05140069	

На підставі наказу, розпорядження накладна, т/н 17-0001999 от 28.06.17
від " 10 " 07 20 17 р. № 17-0007331
Проведений огляд угловая шлифмашинка BOSCH - GWS - 26-180 GB-1

найменування об'єкта

що приймається (передається) в експлуатацію від 57051 ← ТОВ „Станк-Днепр ЛТД"
В момент приймання (передачі) об'єкт знаходиться в ____________

місце знаходження об'єкта

Устаткування: вид	Устаткування: код	Сума амортизації (зносу) за даними переоцінки на ' 19 р. або за документами придбання	Рік випуску (побудови)	Дата введення в експлуатацію (місяць, рік)	Номер паспорта
15	16	17	18	19	20
			2017	10. 2017	—

Коротка характеристика об'єкта :
применяется для обработки металла

Зворотна сторона форма 03

Об'єкт технічним умовам відповідає відповідає
не відповідає

вказати,що саме не відповідає

доробка не потрібна **не потрібна**
потрібна вказати,що саме не відповідає

Підсумки іспитів об'єкта придатний до експлуатації

Висновок комісії група М, виробничі фонди

Додаток. Перелік технічної документації

Голова комісії Директор технічний (підпис) І.А. Сізіков
Перший заступник директора (підпис) В.О.Тимощук

Члени комісії:

Заступник директора (з виробництва) (підпис) О.В.Гойденко

Заступник директора (з економіки та фінансів) (підпис) Т.О. Редько

Заступник директора технічного (з технічного забезпечення та ремонтів) (підпис) О.В. Лазакович

Головний енергетик (підпис) О.В. Петрик

Головний механік (підпис) О.А.Сіриця

Головний бухгалтер (підпис) І.В. Штанько

Начальник ВТВ (підпис) І.Е. Овсрченко

Начальник ВПтаБ (підпис) К.М. Големба

Начальник відділу економічної безпеки служби безпеки (підпис) В.П. Науменко

Об'єкт основних засобів прийняв:

в.о.нач. цеха №4 (посада) (підпис) С.П. Аркенко

Відмітка бухгалтерії про відкриття картки або переміщення об'єкта

«31» 10 2017 р. Бухгалтер (посада) (підпис)

ДОДАТОК Б

ТОВ «ЗТМК» (підприємство, організація)

Типова форма N ОЗ-3
Затверджена наказом Мінстату України
від 29.12.95 р. N 352

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 38983006

Код за УКУД

ЗАТВЕРДЖУЮ
Керівник підприємства
В.В.Сивак
«23» жовтень 2017р.

АКТ
СПИСАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Номер документа	Дата складання	Код виду операції
15	22.10.2017	ліквідація

Цех, відділ, дільниця, лінія	Дебет		Кредит		Сума	Сума зносу за даними переоцінки на 09 2017 р. по документах придбання	Номер		Код		Норми амортизаційних відрахувань		Устаткування		Рік випуску (побудови)	Дата введення в експлуатацію, місяць, рік	Дата початку оплати за основні засоби (місяць, рік)
	рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку	рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку			інвентарний	заводський	рахунка та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)	норми амортизаційних відрахувань	на повне відновлення	на капітальний ремонт	вид	код			
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**
Бухгалтерія	131	-	106	-	1500	1500	4	1451	92		5,1%	Метод рівном.			2005	04.11.2005	
						X	X	X	X	X	X	X					

Х

Продовження додатку Б

Комісія, призначена наказом (розпорядженням) від«05 »_березня_____ 2017 р.N____14_____
на підставі службової записки_____
зробила огляд _____молотка відбійного_____
найменування об'єкта

В результаті огляду комісія встановила:
1. Надійшов на підприємство«04 » ___листопада____ 2005 р.
2. Кількість ремонтів _____4_____ на суму ___три тисячі сто сорок гривень 00 копійок.
3. Маса об'єкта за паспортом _____6 кг_____
4. Наявність дорогоцінних металів ____немає_____
5. Технічний стан та причина списання ____ремонт економічно недоцільний_____
_____
Висновок комісії: __підлягає списанню_____
_____
_____
_____
_____
_____

Додаток. Перелік документів, що додаються _____

Голова комісії _Головний інженер_ _____ _____Ю.Г. Півень_____
посада підпис прізвище, ім'я, по батькові

Члени комісії ___Технік_____ _____ _____Г.В. Галич_____
посада підпис прізвище, ім'я, по батькові

Зворотна сторона формиN ОЗ-3

Розрахунок результатів списання об'єкта

Витрати на списання			Надійшло від списання				
найменування документа	статті витрат	сума	найменування документа	цінностей		кількість	сума
				вид	номенклатурний номер		
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Зарплата	-	-	Накл. №185	Металобрухт	-	6 кг	200
Залишк. Вартість	-	-	-	-	-	-	-
Разом	-	-	Разом	-	-	-	200
			і т. д.				

Результати списання _____прибуток 200 грн_____

У картці ___№ ОЗ-6 №29____ вибуття основних засобів відмічено.

«22_» ___жовтня_____ 2017 р.

ДОДАТОК В

_____ТОВ
«ЗТМК_____(підприємство, організація)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 38983006

Типова форма № ОЗ-4
Затверджена наказом Мінстату України
від 29.12.95 р. № 352

Код за УКУД

ЗАТВЕРДЖУЮ
_____В.В.Сивак_____
«_11_» ____січня_____ 2017р.

АКТ
на списання автотранспортних засобів

Номер документа	Дата складання	Код виду операції
1	11.01.2017	-

Цех, відділ, дільниця, лінія	Дебет		Кредит		Сума	Сума записуза даними переоцінкина ___20__ р.по документахпридбання	Номер		Код		Норми амортизаційних відрахувань		Транспортнізасоби		Рік випуску	Дата введення в експлуатацію (місяць, рік)	Пробіг, км	
	рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку	рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку			інвентарний	заводський	рахунка таоб'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційнихвідрахувань)	норма амортизаційнихвідрахувань	на повне відновлення (знос)	на капітальний ремонт	вид автомобіля, причепа, напівпричепа	код			з початку експлуатації	після останнього капітального ремонту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
-	131	-	105	-	28675,00	-	56	12862	92	-	-	-	Легковий	-	2000	02.2000	289765	112362
-	976	-	105	-	1325,00	-	56	12862	92	-	-	-	Легковий	-	2000	02.2000	289765	112362
						X												

Продовження додатку В

Комісія, призначена наказом/розпорядженням від «10» _____грудня_ 2016 р. № _24_____ зробила огляд автомобіля/~~причепа, напівпричепа~~ марка __ЗАЗ____ модель 1101 «Славута» тип Легковий вантажопідйомність/ємність _-_ двигун № _123456_, шасі № __7890123___ державний номер АР4532АИ технічний паспорт № _____АЗС222222___ маса об'єкта за паспортом _____800 кг_____ _____ наявність дорогоцінних у технічному паспорті заводу-виготівника й іншій первинній . бухгалтерській, супровідній і технічній документації відсутня інформація щодо наявності . дорогоцінних металів, що належать _____
найменування автогосподарства, підприємства

Адреса автогосподарства (підприємства) ___ вул. Теплична 18, м. Запоріжжя_____

В результаті огляду _____автомобіля_____, його агрегатів,вузлів і механізмів та
автомобіля, причепа, напівпричепа
ознайомлення з документами (паспорт, формуляр) комісія встановила:

1. Є на балансі ~~автогосподарства~~ (підприємства) з «16_» __лютого_____ 2000 р.

2. Кількість ремонтів ____8_____ на суму _____15675_____ грн.

2-а сторінка форми № ОЗ-4

Зовнішній стан автомобіля (~~причепа, напівпричепа~~) _____незадовільний_____
_____
_____
_____

На автомобілі (причепі, напівпричепі) відсутні такі вузли та деталі: __-_____
_____

Підлягають оприбуткуванню такі деталі та вузли:

Номер			Найменування	Одиниця виміру	Кількість	Ціна	Сума
за порядком	за каталогом	номенкл–атурний					
1	2	3	4	5	6	7	8
1	-	-	Рама	шт.	1	600	600
2	-	-	Карбюратор	шт.	1	300	300
3	-	-	Фари	шт.	1	100	100
4	-	-	Генератор	шт.	1	200	200
5	-	-	Металобрухт	кг.	400 кг.	550	550
6	-	-	Скло	шт.	1	300	300

Разом __2050____

Розрахунок результатів списання автомобіля (~~причепа, напівпричепа~~)
Результати списання залишкова вартість автомобіля списана на витрати підприємства, отримані ТМЦ від ліквідації в сумі

У картці вибуття основних засобів відмічено
«11_» __січня____ 2017 р. Головний бухгалтер Л.В. Лоза

ДОДАТОК Г

_____ТОВ «ЗТМК_____(підприємство, організація)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 38983006

Код за УКУД

Бухгалтерський запис (акт, накладна)		Первісна вартість всіх об'єктів
дата	номер	
16	17	18
13.04.1994	21	132 грн

ІНВЕНТАРНА КАРТКА
обліку основних засобів

1-МНА

_____Телефонний апарат_____повне найменування та призначення об'єкта

_____Завод №116 м. Перм РФ_____
найменування заводу-виготовлювача

_____АОН_____
модель, тип, марка

Цех, відділ, дільниця, лінія	Рахунок,субрахунок	Код аналітичного обліку	Первісна (балансова) вартість	Код			Норма амортизаційних відрахувань		Поправочний коефіцієнт	Устаткування		Акт про введення в експлуатацію		Дата початку сплати за основні засоби (місяць, рік)	Номер			Сума зносу за даними переоцінки на 199_ р. або за документами придбання	Рік випуску (побудови)	Дорогоцінні метали			Вибуло (передано)		
				рахунка і об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань	норма амортизаційних відрахувань на		на повну відбудову	на капітальний ремонт		вид	код	дата	номер		інвентарний	заводський	паспорта			найменування	вид	маса	бухгалтерський запис (акт, накладна)		причина вибуття (переміщення)
					повне	капітальний ремонт																	дата	номер	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Приймальня	112	-	132	92	-	-	100 %	-	-	-	-	13.04.1994	21	-	017	Т817191	-	-	1990	-	-	-	-	-	-

Джерело придбання (фінансування) _____
(для державних підприємств) _____

Продовження додатку Г

Зворотна сторона форми N ОЗ-6

Добування, доустаткування, модернізація, індексація				РЕМОНТ(бухгалтерський облік)							
дата	номер	інвентар-ний номер	сума	дата	номер	інвентар-ний номер	сума	дата	номер	інвентарний номер	сума
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Коротка індивідуальна характеристика об'єкта

Найменування конструктивних елементів та інших ознак, що характеризують об'єкт	Матеріали, розміри та інша відомість				
	основний об'єкт	найменування найважливіших прибудов обладнань та приладдя, що відносяться до основного об'єкта			
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
-	Апарат	-	-	-	-

і т. д. до кінця

Картку заповнив ____Бухгалтер__ _____ _____Потеря Н.С._____
посада підпис прізвище, ім'я, по батькові

«13_» __квітня_____ 1994 р.